



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ: Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΔΙΑ
ΒΙΟΥ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ-ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ

Διπλωματική εργασία

**Τίτλος: «Τα στερεότυπα των μαθητών και των
μαθητριών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση απέναντι
στα φιλολογικά μαθήματα»**

Της

Δούμτση Ειρήνης Χρυσοβαλάντου

Επιβλέπων Καθηγητής: Τζάρτζας Γεώργιος

Επιτροπή: Πλιόγκου Βασιλική, Καλεράντε Ευαγγελία

Φλώρινα, 14 Μαΐου 2024

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	4
Abstract.....	5
Εισαγωγή.....	6 - 9
1 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	10 - 11
1.1.Διάφοροι ορισμοί της έννοιας των στερεοτύπων.....	11 - 12
1.2.Τα είδη των στερεοτύπων στην κοινωνία και η μετάδοσή τους στους εφήβους.....	12 - 14
1.3.Ο καθοριστικός ρόλος των έμφυλων στερεοτύπων και η επίδρασή τους προς τα παιδιά.....	14 - 16
1.4.Έμφυλα στερεότυπα σχετικά με την επιλογή σπουδών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.....	17 - 18
1.5.Οι στάσεις των μαθητών και των μαθητριών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως προς τα φιλολογικά μαθήματα μέσω της τεχνολογίας.....	18 - 19
1.6.Η αρνητική αντιμετώπιση των εφήβων για τα φιλολογικά μαθήματα και η προτίμησή τους στις θετικές σπουδές.....	19 - 21
1.7.Τα αγόρια και η σχέση τους με τα φιλολογικά μαθήματα συγκριτικά με τα κορίτσια: η περίπτωση της Αυστραλίας.....	21 - 23
1.8.Οι εκπαιδευτικές προτιμήσεις των μαθητών και των μαθητριών του Λυκείου στα αστικά κέντρα.....	23 - 24
1.9.Η διδασκαλία και η σπουδαιότητα των φιλολογικών μαθημάτων για τις διαπολιτισμικές τάξεις.....	25 - 26
1.10.Η σημασία του μαθήματος της Λογοτεχνίας για τους μαθητές και τις μαθήτριες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.....	26 - 28
1.11.Τα Αρχαία Ελληνικά για τους εφήβους.....	28 - 30

1.12.Τα λατινικά ως μάθημα σε μικρότερες τάξεις και ο στόχος της διδασκαλίας των φιλολογικών μαθημάτων.....	30 - 31
1.13.Οι αντιλήψεις των μαθητών και των μαθητριών απέναντι στα αρχαία ελληνικά και τα λατινικά από διάφορα σχολεία του Ηνωμένου Βασιλείου.....	31 - 32
2° ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	32 - 33
2.1.Σκοπός και στόχοι της ερευνητικής μελέτης.....	33 - 34
2.2.Ερευνητικά ερωτήματα και ερευνητικές υποθέσεις.....	34 - 36
2.3.Μεθοδολογία: Η περιγραφή της διαδικασίας της συλλογής δεδομένων... ..	36 - 37
2.4.Δείγμα της έρευνας/ Συμμετέχοντες.....	37 - 38
2.5.Η ποσοτική έρευνα και το ερευνητικό εργαλείο.....	38 - 39
2.6.Η αξιοπιστία και η εγκυρότητα της έρευνας.....	40 - 41
2.7.Οι περιορισμοί της έρευνας.....	41 - 43
3° ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	43
3.1.Αποτελέσματα της έρευνας και σχολιασμός των απαντήσεων των μαθητών και των μαθητριών.....	43 - 46
3.2.Συμπεράσματα- Συζήτηση της ερευνητικής μελέτης.....	46 - 50
3.3.Προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	50 - 51
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	52 - 55
Παράρτημα.....	56 - 57

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία, γίνεται λόγος για τα στερεότυπα που υπάρχουν γενικότερα στη σύγχρονη κοινωνία, καθώς επίσης και δίνεται μια ευρεία σημασία στην εκτεταμένη ανάλυση της έννοιας των στερεοτυπικών αντιλήψεων. Τα στερεότυπα είναι διαφόρων ειδών, μπορεί να σχετίζονται με το φύλο, την ηλικία, την καταγωγή και άλλα παρεμφερή στοιχεία. Αυτές οι απόψεις υιοθετούνται και στα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία. Πολλά παιδιά έχουν στερεοτυπικές αντιλήψεις για διάφορα θέματα, ακόμη και για αυτά που αφορούν το σχολείο τους και πιο επεξηγηματικά τα μαθήματά τους. Σύμφωνα λοιπόν με αυτά που συμβαίνουν στην κοινωνία των ανθρώπων και τις αντιλήψεις που αυτοί έχουν, υλοποιήθηκε μια ερευνητική μελέτη σχετικά με τα στερεότυπα και συγκεκριμένα τα στερεότυπα που έχουν οι μαθητές και οι μαθήτριες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τα φιλολογικά μαθήματα, κάτι το οποίο αποτελεί και βασικό θέμα της εν λόγω έρευνας.

Επομένως η ερευνητική μελέτη αυτή πραγματοποιήθηκε σε διάστημα μιας εβδομάδας και είχε μια ποσοτική προσέγγιση με ερευνητικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο, το οποίο συμπληρώθηκε από 20 μαθητές και μαθήτριες συνολικά. Έπειτα από την ολοκλήρωση της ερευνητικής διαδικασίας και την ανάλυση, αλλά και των σχολιασμό των απαντήσεων των παιδιών, προέκυψαν κάποια σημαντικά συμπεράσματα. Από αυτά που προέκυψαν, είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί πως η ηλικία ή αλλιώς ο τύπος του σχολείου των παιδιών, δεν επηρεάζει σημαντικά τις στερεοτυπικές τους αντιλήψεις. Ωστόσο το οικογενειακό περιβάλλον έχει κάποια επιρροή ως προς τα παιδιά για την επιλογή των σπουδών τους, μεγαλύτερη από αυτή του σχολείου. Αντίθετα, οι παρέες των εφήβων δεν τους επηρεάζουν στο συγκεκριμένο τομέα. Τέλος, να αναφερθεί πως οι περισσότεροι μαθητές και μαθήτριες ήταν δεκτικοί στο να δουν τα φιλολογικά μαθήματα πιο ενδιαφέροντα, εάν άλλαζε το περιεχόμενό τους και ο τρόπος με τον οποίο αυτά διδάσκονται, αμβλύνοντας με αυτόν τον τρόπο και τις στερεοτυπικές τους αντιλήψεις.

Λέξεις- κλειδιά: στερεότυπα, φιλολογικά μαθήματα, δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μαθητές, επιρροές.

Abstract

In the present work, we talk about the stereotypes that exist in general in modern society, as well as giving a wide meaning to the extended analysis of the concept of stereotypical perceptions. Stereotypes are of various kinds, they can be related to gender, age, origin and other similar elements. These views are also adopted in children from a very young age. Many children have stereotyped ideas about various subjects, even those concerning their school and more tellingly their lessons. Therefore, according to what is happening in people's society and the perceptions they have, a research study was carried out regarding stereotypes and specifically the stereotypes that secondary school students have about philology courses, which is also a basic subject of said investigation.

Therefore, this research study was carried out over a period of one week and had a quantitative approach with a research tool, the questionnaire, which was completed by 20 students in total. After the completion of the research process and the analysis, as well as the comments of the children's answers, some important conclusions emerged. From what emerged, it is noteworthy to mention that the age or otherwise the type of school of the children, does not significantly affect their stereotypical perceptions. However, the family environment has some influence on children for the choice of their studies, greater than that of the school. On the contrary, the groups of teenagers do not influence them in this particular area. Finally, it should be mentioned that most students were receptive to seeing the philology courses more interesting, if their content and the way in which they are taught changed, softening in this way their stereotypical perceptions.

Keywords: *stereotypes, philology courses, secondary education, students, influences.*

Εισαγωγή

Στην παρούσα διπλωματική εργασία, το αντικείμενο μελέτης της αφορά τα στερεότυπα των εφήβων που εντοπίζονται στο σχολικό περιβάλλον και κυρίως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όσον αφορά τα σχολικά μαθήματα τα οποία διδάσκονται και συγκεκριμένα τα φιλολογικά μαθήματα. Γενικότερα το θέμα αυτό είναι κάτι το οποίο έχει απασχολήσει διάφορα άτομα και ειδικότερα θα λέγαμε κυρίως τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς. Πολλοί θα έχουν αναρωτηθεί γιατί τα παιδιά προτιμούν κυρίως τα μαθήματα που αφορούν τις θετικές επιστήμες και όχι τις ανθρωπιστικές οι οποίες έχουν να κάνουν με την αρχαία και τη νεοελληνική γλώσσα, καθώς επίσης και τον πολιτισμό τους και την ιστορία τους. Μήπως όλο αυτό το φαινόμενο έχει να κάνει με το φύλο του παιδιού; Μήπως οι γονείς είναι αυτοί που κατευθύνουν τα παιδιά προς αυτήν την πορεία; Στα παραπάνω ερωτήματα λοιπόν, αλλά και σε άλλα που θα ακολουθήσουν στη διάρκεια της συγγραφής της εν λόγω εργασίας, οι απαντήσεις θα δοθούν από τους ίδιους τους μαθητές και τις μαθήτριες του γυμνασίου και του λυκείου. Παρόλα αυτά αξίζει να αναφερθεί ότι πολλοί μαθητές και μαθήτριες κάνουν την γνωστή ερώτηση *«Γιατί κύριε/κυρία πρέπει να μαθαίνουμε τα αρχαία ελληνικά;»* Από την ερώτηση αυτή και μόνο φαίνεται να υπάρχει μια άρνηση των παιδιών ως προς το συγκεκριμένο μάθημα. Φυσικά δεν μπορεί να αρνηθεί κανείς ότι είναι μια λογική ερώτηση, εφόσον η συγκεκριμένη γλώσσα είναι πλέον μια «νεκρή» γλώσσα και το παιδί υποχρεώνεται να έρχεται καθημερινά σε επαφή με μια πληθώρα θεωρητικών πληροφοριών, καθώς και διάφορα γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα τα οποία κουράζουν το μυαλό των εφήβων. Αυτός είναι λοιπόν ένας λόγος για τον οποίο η γλώσσα αυτή, η οποία γέννησε έναν τόσο σημαντικό πληθυσμό, έχει αρχίσει σταδιακά να υποβαθμίζεται και ενδεχομένως αύριο ή μεθαύριο να πάψει πλέον να διδάσκεται στα σχολεία. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι οι εκπαιδευτικοί λοιπόν και κυρίως οι φιλόλογοι πρέπει να δώσουν στα παιδιά να καταλάβουν ότι αυτή η γλώσσα έχει μια μαγεία και έναν πολιτισμό, ο οποίος δεν πρέπει να χαθεί, διότι τους κάνει να έχουν αυτήν την ταυτότητα που έχουν εκ γενετής (Ιωαννίδης, 2014). Ωστόσο το θέμα της παρούσας εργασίας δεν θα εστιάσει στο πως μπορούν οι φιλόλογοι να αλλάξουν αυτή την πεποίθηση που επικρατεί εκ μέρους των μαθητών και των μαθητριών, αλλά θα εστιάσει στο γιατί οι έφηβοι είναι προκατειλημμένοι γενικότερα στα θεωρητικά μαθήματα και όχι μόνο σε ένα

συγκεκριμένο. Το παραπάνω παράδειγμα συνεπώς ήταν μια μικρή ένδειξη της προκατάληψης των μαθητών.

Αρχικά, πριν το θέμα προχωρήσει ειδικότερα στα στερεότυπα των φιλολογικών μαθημάτων, επακολουθεί το πρώτο κεφάλαιο στο οποίο γίνεται αναφορά στα στερεότυπα που επικρατούν γενικότερα στην κοινωνία στην οποία ζούμε, αλλά και στην περαιτέρω ανάλυση της έννοιας μέσω διαφόρων ορισμών. Η θεωρητική αυτή προσέγγιση λοιπόν σχετίζεται με τις αντιλήψεις, οι οποίες υφίστανται στο εργασιακό περιβάλλον των ανθρώπων, αλλά και στο σχολικό περιβάλλον. Επίσης, πολύ συχνά οι εν λόγω προκαταλήψεις συναντώνται και απέναντι στα άτομα της τρίτης ηλικίας και των ευπαθών ομάδων, καθώς επίσης και ως προς τους μετανάστες και στα δύο φύλα. Για αυτό το λόγο λοιπόν είναι ιδιαίτερα σημαντικό να προσδιοριστεί η έννοια της λέξης «στερεότυπα» και που αυτά υπάρχουν, έτσι ώστε να καταλήξουμε στο θέμα που μας αφορά. Συνεπώς, η λέξη αυτή έχει να κάνει με διάφορες απόψεις ή πεποιθήσεις ατόμων, για κάποιες ορισμένες κατηγορίες ανθρώπων, οι οποίες αντιλήψεις δε βασίζονται σε αντικειμενικά κριτήρια και είναι απλώς εικασίες που σχετίζονται όπως προαναφέρθηκε με το φύλο, τη θρησκεία, τη φυλή και διάφορους άλλους παρεμφερείς παράγοντες. Έτσι λοιπόν προκύπτουν διακρίσεις πάνω σε πολλά θέματα, καθώς και αποκλεισμοί (Καλημέρης, 2023). Με βάση αυτό λοιπόν μπορεί εύκολα να αντιληφθεί κανείς πως όπως υπάρχουν διάφορες πεποιθήσεις στην κοινωνία που σχετίζονται με πληθώρα θεμάτων, το ίδιο μπορεί να συμβεί και στο σχολικό περιβάλλον με τους μαθητές να έχουν κάποιες αβάσιμες απόψεις απέναντι στα σχολικά μαθήματα και ιδίως των φιλολογικών μαθημάτων.

Στη συνέχεια θα ακολουθήσει η βιβλιογραφική ανασκόπηση πάνω σε έρευνες οι οποίες έχουν άμεση συσχέτιση με τα στερεότυπα των μαθητών και των μαθητριών και θα βοηθήσουν στο να προχωρήσει η μελέτη για τις προκαταλήψεις απέναντι στα φιλολογικά μαθήματα. Ως εκ τούτου, τα στερεότυπα αυτά έχουν να κάνουν ως προς τη διάκριση των επαγγελμάτων σε «ανδρικά» και «γυναικεία», κάτι το οποίο συνεχίζει να υφίσταται παρά την πρόοδο και την εξέλιξη της κοινωνίας. Ακόμη θα γίνει λόγος για την επιλογή των σπουδών ανάλογα με το φύλο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά και ποιες είναι οι επαγγελματικές προτιμήσεις των μαθητών και των μαθητριών στο λύκειο και γιατί το φύλο να έχει κάποιο ιδιαίτερο ρόλο στην επιλογή των μαθημάτων. Επίσης υπάρχουν έρευνες που αναφέρουν τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, κάτι το οποίο καθιστά το

συγκεκριμένο φιλολογικό μάθημα πολύ σημαντικό. Εκτός από αυτό υπάρχουν μελέτες που κατευθύνουν τα παιδιά στο μάθημα των αρχαίων ελληνικών από τη θεωρία στην πράξη, καθώς επίσης και άλλες οι οποίες δείχνουν μεθόδους για να βοηθήσουν το παιδί στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης στο μάθημα της λογοτεχνίας, κάτι το οποίο είναι πολύ σημαντικό για ένα παιδί να μπορεί να έχει ελεύθερη και ανεξάρτητη κριτική σκέψη, ώστε να κρίνει σωστά πάνω σε κάποιο θέμα και να μπορεί να λαμβάνει διάφορες αποφάσεις. Ειδικά στο τελευταίο βοηθούν πολύ τα μαθήματα της λογοτεχνίας και των νέων ελληνικών, ωστόσο δεν παύουν να υπάρχουν οι προκαταλήψεις των παιδιών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση απέναντι στα θεωρητικά μαθήματα γενικότερα, πράγμα το οποίο αφορά την εν λόγω έρευνα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, αναφέρεται ο σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας, ο οποίος έχει να κάνει με τη διερεύνηση των αντιλήψεων και των στερεοτύπων των μαθητών και των μαθητριών στα γυμνάσια και στα λύκεια, πάνω στα φιλολογικά μαθήματα. Στο εν λόγω κεφάλαιο αναφέρονται επίσης και τα ερευνητικά ερωτήματα και οι υποθέσεις, τα όποια θα απαντηθούν μετά τη διεκπεραίωση της ερευνητικής αυτής μελέτης. Όσον αφορά τη μεθοδολογία της έρευνας, η οποία έπεται στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο, αυτή θα υλοποιηθεί μέσω της ποσοτικής έρευνας πεδίου, όπου μια τέτοια έρευνα μελετά τους λόγους όπου αλλάζουν γενικότερα τα κοινωνικά φαινόμενα, στηριζόμενα πάντα σε μια αριθμητική ανάλυση και αντικειμενική μέτρηση (Παπαγεωργίου, 2014). Το ερευνητικό εργαλείο που θα χρησιμοποιηθεί για την έρευνα αυτή είναι το ερωτηματολόγιο, το οποίο θα δοθεί σε μαθητές και μαθήτριες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δηλαδή σε εφήβους, ώστε μέσω τη συμπλήρωση αυτού, να προκύψει και η έκβαση των αποτελεσμάτων.

Στο αμέσως επόμενο κομμάτι θα αναφερθούν τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας, καθώς θα υπάρξει μια εκτενής δημογραφική ανάλυση με βάση αυτά που μελετώνται στην εργασία αυτή, αλλά και θα αναλυθεί η αξιοπιστία των στοιχείων που θα προκύψουν μέσω αυτής. Γενικότερα, η αξιοπιστία είναι ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά που οφείλει να έχει ένα εργαλείο μέτρησης, καθώς αυτά τα αποτελέσματα που θα προκύπτουν θα πρέπει να είναι σταθερά και να εμφανίζονται σε διαδοχικές μετρήσεις. Συνεπώς αυτό σημαίνει ότι με τις επαναλαμβανόμενες μετρήσεις στο ίδιο δείγμα, σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, θα πρέπει να προκύπτουν τα ίδια αποτελέσματα (Ουζούνη & Νακάκης, 2011). Επιπρόσθετα, θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση και στην στατιστική σημαντικότητα η οποία θα κρίνει εάν οι

μεταβλητές που μελετήθηκαν, φανέρωσαν κάποιες σημαντικές στατιστικές διαφορές μεταξύ τους. Έτσι, σε συνέχεια αυτού του κεφαλαίου, θα ακολουθήσει το τελευταίο μέρος της παρούσας έρευνας, όπου θα αναγράφονται τα συμπεράσματα και η συζήτηση, της διαδικασίας που θα έχει προηγηθεί, σύμφωνα με τις ερευνητικές υποθέσεις και τα ερευνητικά ερωτήματα που είχαν τεθεί στην αρχή της ερευνητικής αυτής μελέτης. Με βάση λοιπόν τα συμπεράσματα που θα διεξαχθούν από τη συγκεκριμένη ποσοτική έρευνα πεδίου, ενδέχεται στο μέλλον να υπάρξει μια άλλη έρευνα πάνω στο θέμα αυτό που θα αφορά τα στερεότυπα των εφήβων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση για τα φιλολογικά μαθήματα.

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Τα στερεότυπα είναι κάτι το οποίο επικρατεί σε διάφορους τομείς της σύγχρονης κοινωνίας και αναφέρονται σε διάφορες κατηγορίες ανθρώπων και πραγμάτων. Γενικότερα η έννοια των στερεοτύπων έχει διάφορους εννοιολογικούς ορισμούς, ωστόσο όλοι καταλήγουν στην ίδια περίπτωση υιοθέτησης αυτών. Οι πιο συχνές μορφές που παρουσιάζονται οι στερεοτυπικές αντιλήψεις στην καθημερινή μας ζωή είναι για τους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας, που έχουν να κάνουν κυρίως με τις σωματικές τους αδυναμίες λόγω της ηλικίας τους ή για τους ανθρώπους οι οποίοι έχουν κάποια αναπηρία με την πεποίθηση ότι παρουσιάζουν δυσκολίες είτε νοητικές, είτε κάποιας άλλης μορφής και δεν μπορούν να χρησιμεύσουν σε κάτι. Ακόμη, τέτοιες αντιλήψεις επικρατούν για τους ανθρώπους που έχουν μεταναστεύσει σε άλλη χώρα και ζουν περιθωριοποιημένοι, διότι οι ιθαγενείς θεωρούν πως δεν ανήκουν στην χώρα υποδοχής τους και έτσι τους εκμεταλλεύονται και τέλος έχουμε τα έμφυλα στερεότυπα, στα οποία υπάρχουν διακρίσεις ανάμεσα στους άντρες και τις γυναίκες με τα στερεότυπα να υπερτερούν προς το γυναικείο φύλο. Με όλα αυτά που επικρατούν στις μέρες μας, ακόμη και τα παιδιά υιοθετούν αυτές τις αντιλήψεις, μέχρι και για τα πιο απλά πράγματα, όπως είναι τα σχολικά τους μαθήματα.

Επιπροσθέτως, στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα έμφυλα στερεότυπα τα οποία έχουν να κάνουν με τις σπουδές που θα κληθούν να επιλέξουν τα παιδιά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθώς φαίνεται ότι η επιλογή τους αυτή σχετίζεται με το φύλο τους. Ακόμη φαίνεται ότι υπάρχουν στερεοτυπικές αντιλήψεις προς τα φιλολογικά μαθήματα και πως αντιμετωπίζονται αυτά μέσω της τεχνολογίας, αλλά και γιατί οι μαθητές ρέπουν προς τις θετικές σπουδές και προτιμούν τα θετικά από τα θεωρητικά μαθήματα. Φαίνεται ότι υπάρχουν διαφορές στο πως αντιμετωπίζουν τα αγόρια τα φιλολογικά μαθήματα και πως τα κορίτσια. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι τα φιλολογικά μαθήματα είναι ιδιαίτερα σημαντικά για τις διαπολιτισμικές τάξεις, διότι αποτελούν την αρχή για την επικοινωνία τους με τους άλλους ανθρώπους. Επιπλέον, αναφέρονται και κάποιες έρευνες από τις οποίες μπορεί κανείς να αντιληφθεί τις πεποιθήσεις που υπάρχουν για το μάθημα της λογοτεχνίας και των αρχαίων ελληνικών από τους εφήβους. Ακόμη υπάρχει μια ερευνητική προσέγγιση η οποία συνιστά την εισαγωγή του μαθήματος των λατινικών στις πιο μικρές τάξεις ως κάτι που θα βοηθήσει στις γνωστικές δεξιότητες των παιδιών, καθώς επίσης και μια μελέτη η οποία δείχνει πως αντιμετωπίζουν οι μαθητές και οι μαθήτριες τα

φιλολογικά μαθήματα στη σύγχρονη κοινωνία, αλλά και την πιθανή αλλαγή της στάσης τους, εάν βελτιωθεί ο τρόπος με τον οποίο διδάσκονται. Ωστόσο, η έμφαση στην εν λόγω εργασία δίνεται στα στερεότυπα που υπάρχουν για αυτά. Τέλος είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί πως μια μελέτη στο εξωτερικό απέδειξε πως οι έφηβοι έχουν θετικές στάσεις κυρίως απέναντι στα αρχαία ελληνικά, χωρίς τις στερεοτυπικές αντιλήψεις που έχουν πολλά παιδιά στα σχολεία της Ελλάδας.

1.1. Διάφοροι ορισμοί της έννοιας των στερεοτύπων

Τα στερεότυπα ως έννοια ή αλλιώς προκαταλήψεις περιέχουν ένα σύνολο γενικεύσεων και μάλιστα ανεξακρίβωτων στοιχείων, που βασίζονται σε απόψεις ορισμένων ατόμων για μια κατηγορία ανθρώπων. Τα άτομα αυτά λοιπόν κατατάσσουν τους ανθρώπους σε διάφορες κατηγορίες και τους συμπεριφέρονται ανάλογα. Συνεπώς τα χαρακτηριστικά των στερεοτύπων έχουν να κάνουν με κάποιες εικόνες που έχουμε σχηματίσει σε βάρος κάποιων άλλων, εξαιτίας των ορατών διαφορών που υπάρχουν συγκριτικά με εμάς. Ακόμη αυτά μπορεί να έχουν να κάνουν και με γνωστικές συντομεύσεις που προκύπτουν από μια εκ πρώτης όψεως συνάντηση. Ωστόσο αυτά μπορεί να μεταβάλλονται όταν γίνονται διάφορες αλλαγές, είτε αυτές είναι οικονομικές, κοινωνικές, είτε πολιτικές. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα στερεότυπα δημιουργούνται από την παιδική ηλικία των ατόμων και αφορούν πρόσωπα, πράγματα και καταστάσεις. Συνεπώς οι προκαταλήψεις έχουν να κάνουν με πεποιθήσεις ατόμων, οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν σε προσδοκίες και τα άτομα να προσπαθούν να συλλέξουν πληροφορίες για να τις τεκμηριώσουν, αλλά και χωρίς να γίνει αυτό, θα τις υποστηρίξουν και πάλι (Ζάχος, 2019).

Μια άλλη εξήγηση για την έννοια των στερεοτύπων είναι ότι αυτά βασίζονται σε αβάσιμες πληροφορίες και έτσι υιοθετούνται αρνητικές στάσεις απέναντι σε κάτι, είτε αυτό είναι άνθρωπος είτε οτιδήποτε άλλο. Πολλές φορές αυτό επηρεάζει τον τρόπο με το οποίο τα άτομα αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, αλλά κυρίως σε αυτούς που είναι διαφορετικοί από αυτούς ή ακόμη και απέναντι σε κάτι που απλώς θεωρούν ότι δεν ταιριάζει σε αυτούς και στον χαρακτήρα τους, χωρίς όμως να το έχουν εξετάσει αυτό. Όλα αυτά γίνονται τελείως ασυνείδητα, διότι υπάρχει η επιρροή των εσωτερικευμένων προκαταλήψεων (Σαββίδου, 2021). Έρευνες έχουν αποδείξει ότι τα στερεότυπα υπάρχουν σε όλους τους ανθρώπους ως προς κάποιο βαθμό, ακόμη και

στο ελάχιστο, ωστόσο με μια προσπάθεια και με διάφορα κίνητρα μπορούν να μειωθούν ή ακόμη και να εξαλειφθούν εντελώς (Plous, 2003).

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η λέξη στερεότυπο, ετυμολογικά χωρίζεται με πρώτο συνθετικό τη λέξη «στέρεος», η οποία λέξη σημαίνει από μόνη της ότι κάτι είναι σταθερό. Ως δεύτερο συνθετικό έχει τη λέξη «τύπος», όπου προέρχεται από το απαρέμφοτο της αρχαίας ελληνικής γλώσσας «τυπείν», το οποίο παράγεται από το ρήμα πλήττω. Ακόμη αυτή η δεύτερη λέξη έχει τη σημασία της εικόνας. Αρχικά η ως έννοια το στερεότυπο ήταν κάτι το οποίο κατασκευαζόταν και ήταν δύσκολο να αλλάξει, σήμαινε το καλούπι. Έτσι λοιπόν, κατέληξε να σημαίνει προκατασκευασμένες εικόνες ή ιδέες για κάποια πρόσωπα ή αντικείμενα. Στην ουσία τα στερεότυπα έχουν να κάνουν με τις απεικονίσεις που δημιουργούν οι άνθρωποι στο μυαλό τους και τις υιοθετούν, έτσι ώστε να διευκολύνουν περισσότερο την καθημερινότητά τους. Ο άνθρωπος συνεπώς προσδιορίζει τα αντικείμενα σύμφωνα με κάποια ορισμένα κριτήρια που αυτός έχει θέσει και έτσι καταλήγουν να δημιουργούνται τα στερεότυπα (Πουλιοπούλου, 2020).

Επομένως με βάση την παραπάνω έννοια, τα στερεότυπα αποδίδονται σε άλλους ανθρώπους ή πράγματα και έχουν να κάνουν με απόψεις που αφορούν μια ηλικιακή ομάδα, τις διακρίσεις ανάμεσα στα δύο φύλα ή ακόμη και σε άτομα που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες όπως τα άτομα με κάποια αναπηρία. Αυτά λοιπόν μπορούν να συναντώνται στο εργασιακό ή στο σχολικό περιβάλλον και όχι μόνο.

1.2. Τα είδη των στερεοτύπων στην κοινωνία και η μετάδοσή τους στους εφήβους

Τα στερεότυπα αναφέρονται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ατόμων μιας κοινωνίας, είτε αυτά είναι εθνικά, είτε φυλετικά ή ακόμη ενδέχεται να αφορούν και την κατάταξη των ατόμων με βάση την ηλικία σε μικρούς και μεγάλους. Όσον αφορά τους τελευταίους υπάρχουν διάφορες γενικεύσεις σχετικά με τις δεξιότητες και τις ικανότητές τους. Πρώτα από όλα υπάρχουν κάποιες ανάμικτες απόψεις που κατατάσσουν τους ανθρώπους σχετικά με τα επιθυμητά και ανεπιθύμητα χαρακτηριστικά τους. Η πιο διαδεδομένη άποψη είναι αυτή που εστιάζει κυρίως στα ανεπιθύμητα χαρακτηριστικά των ανθρώπων αυτών, όπου τους θεωρεί ως άτομα τα οποία είναι ευάλωτα και εύθραυστα, καθώς οι γνωστικές και οι σωματικές τους

δεξιότητες είναι μειωμένες, αλλά και δεν έχουν τη δυνατότητα να καλλιεργήσουν νέες λόγω της ηλικίας τους (Χαικάλης, 2018). Μια άλλη περίπτωση μέσα από την οποία συναντώνται τα στερεότυπα είναι αυτή των ατόμων με κάποια αναπηρία. Υπάρχουν λοιπόν πολλοί κοινωνικοί φραγμοί και διαχωριστικές γραμμές των ανθρώπων αυτών με το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο. Οι αντιλήψεις αυτές και οι αρνητικές στάσεις, επικρατούν απέναντι στους ανθρώπους που ενδέχεται να αντιμετωπίζουν κάποιο πρόβλημα, είτε σωματικό, είτε νοητικό ή γενικότερα που παρουσιάζουν δυσκολίες. Αυτά λοιπόν τα άτομα κατατάσσονται στις κατηγορίες των ευπαθών ομάδων. Οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα ως προς αυτά τα άτομα έχουν να κάνουν κυρίως με συναισθηματικές και γνωστικές κατασκευές, οι οποίες έχουν βρει μια ευρεία αποδοχή από την κοινωνία. Συνήθως αυτές οι απόψεις απευθύνονται σε άτομα τα οποία έχουν μια εμφανή αναπηρία, όπως λόγου χάρη οι ακρωτηριασμοί, παρά σε άτομα τα οποία δεν ευθύνονται για το πρόβλημά τους, όπως είναι για παράδειγμα η νοητική στέρηση ή κάποιο ελάττωμα το οποίο δεν μπορεί να διορθωθεί (Καραϊωσήφ, 2018).

Ακόμη αξίζει να σημειωθεί πως οι άνθρωποι στη σύγχρονη εποχή εμφανίζουν ποικίλες στερεοτυπικές αντιλήψεις και ως προς τα άτομα τα οποία κατάγονται από διαφορετική χώρα και έχουν προσέλθει στη δική τους για ένα καλύτερο μέλλον ή επειδή αναγκάστηκαν να φύγουν, εξαιτίας των δυσμενών συνθηκών στη χώρα τους (Παυλόπουλος, 2008). Συνεπώς, οι στερεοτυπικές αντιλήψεις και όλες αυτές οι στάσεις των ανθρώπων για τους μετανάστες, τους δημιουργούν διάφορα αρνητικά συναισθήματα και εχθρική διάθεση απέναντί τους, χωρίς να έχουν να τους προσάψουν κάτι ιδιαίτερα σημαντικό, απλώς μόνο επειδή βασίζονται σε αυτές τις ανούσιες και αναπόδεικτες πεποιθήσεις. Αυτό λοιπόν επηρεάζει και τα παιδιά από μικρή ηλικία, τα οποία είναι σε ένα στάδιο όπου ακόμη πλάθουν την προσωπικότητά τους. Έτσι μπορεί να ειπωθεί ότι και τα παιδιά υιοθετούν από πολύ νωρίς διάφορα στερεότυπα, τα οποία σχετίζονται με τον τρόπο διαπαιδαγώγησης και έχουν άμεση συσχέτιση με την επίδραση των κοινωνικοπολιτισμικών επιρροών, κάτι το οποίο είναι διαχρονικό και εξαρτάται από τον χαρακτήρα των ατόμων που τις έχουν.

Είναι φανερό ότι οι στερεοτυπικές αντιλήψεις που υπάρχουν απέναντι σε κάποια ομάδα ανθρώπων ή γενικότερα σε οτιδήποτε άλλο, επηρεάζει πολύ την σύγχρονη κοινωνία, καθώς επίσης και τη συμπεριφορά των ανθρώπων για οτιδήποτε συμβαίνει. Με βάση τις αναπόδεικτες πεποιθήσεις που υφίστανται οι άνθρωποι πορεύονται στη

ζωή τους, αλλά όχι μόνο οι ενήλικες. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα παιδιά όσο είναι ανήλικα, ο χαρακτήρας τους πλάθεται πιο εύκολα. Συνεπώς αν ζουν μέσα σε μια κοινωνία, μέσα στην οποία αναπαράγονται διαρκώς τα στερεότυπα, τότε θα συνεχίσουν και αυτά τις υπάρχουσες αντιλήψεις στη μελλοντική τους ζωή. Έτσι, μπορεί να αντιληφθεί κανείς ότι οι προκαταλήψεις, όσο και να εξελίσσεται η κοινωνία, αν δε γίνει κάτι πιο δραστικό, θα συνεχίσουν να αναπαράγονται διαρκώς.

1.3.Ο καθοριστικός ρόλος των έμφυλων στερεοτύπων και η επίδρασή τους προς τα παιδιά

Μια πολύ διαδεδομένη μορφή στερεοτύπων είναι αυτή που βασίζεται σε διακρίσεις που γίνονται ανάμεσα στα δύο φύλα. Γενικότερα στις περισσότερες κοινωνίες ανάλογα με τους μηχανισμούς αλληλεπίδρασης αλλά και διαφόρων διαδικασιών κοινωνικοποίησης διαμορφώνονται κάποια πρότυπα συμπεριφοράς τα οποία καθορίζουν τους φυλετικούς ρόλους του άντρα και της γυναίκας αντίστοιχα. Συνεπώς υπάρχουν διάφορες στερεοτυπικές αντιλήψεις για το τι θεωρείται «γυναικείο» και τι «αντρικό», γεγονός το οποίο δημιουργείται από τα μέλη των κοινωνιών, καθώς επίσης και από τις ιδεολογίες που διαμορφώνουν οι οποίες καταλήγουν σε αξιολογικές ιεραρχίες και σε ανισότητες ανάμεσα στον άντρα και στην γυναίκα. Πιο συγκεκριμένα τα στερεότυπα μεταξύ των δύο φύλων αποτελούν μια μορφή κατηγοριοποίησης των ατόμων που είναι και ο βασικός λόγος για την ανάπτυξη των προκαταλήψεων και της κοινωνικής μεροληψίας εις βάρος κυρίως του γυναικείου φύλου, χωρίς να αποκλείονται οι στερεοτυπικές αντιλήψεις που ενδεχομένως να θίγουν και το αντρικό φύλο, απλώς είναι πιο συχνό φαινόμενο τα στερεότυπα να αναφέρονται περισσότερο στις γυναίκες. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι μέσω των στερεοτύπων και ιδίως, στην προκειμένη περίπτωση, των έμφυλων στερεοτύπων οι άνθρωποι διαχωρίζουν τον έναν με τον άλλον και έτσι υπάρχουν κάποια επιβεβλημένα πλαίσια κοινωνικής έκφρασης και ένταξης. Έτσι λοιπόν, οποιαδήποτε απομάκρυνση της στερεοτυπικής αντίληψης του ενός φύλου, ενδέχεται να θεωρηθεί σαν μια μετακίνηση προς το στερεότυπο του αντίθετου φύλου. Με βάση τα παραπάνω προκύπτουν και οι ανισότητες από τις οποίες η κοινωνία λειτουργεί διαφορετικά ανάλογα με την περίπτωση του φύλου. Η κοινωνική διαφοροποίηση των δύο φύλων πλάθει δίπολα ανάμεσα στους στερεοτυπικούς ρόλους και με αυτόν τον

τρόπο διαμορφώνονται οι ιεραρχικές σχέσεις με αποτέλεσμα οι σχέσεις αυτές να γίνονται και σχέσεις εξουσιαστικές και ανωτερότητας του ανδρικού φύλου. Κατά συνέπεια δημιουργούνται περιορισμοί και αποκλεισμοί προς το έτερο φύλο, δηλαδή το γυναικείο και έτσι να επιτρέπονται οι διακρίσεις και η επιβολή ελέγχου που δεν αφήνουν στην γυναίκα τα περιθώρια της ανεξαρτησίας της. Σε μια έρευνα που αφορούσε την εκπαίδευση ενηλίκων οι γυναίκες επιβεβαίωσαν τα στερεότυπα και τις υφιστάμενες διακρίσεις ανάμεσα στο αντρικό και στο γυναικείο φύλο, ωστόσο δεν παύουν να υπάρχουν και εξαιρέσεις (Μαλτέζου & Κουλαουζίδης, 2020).

Είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί, σε σύνδεση με τα προαναφερθέντα, ότι αυτό που αναζωπυρώνει τα στερεότυπα είναι κυρίως η ιεραρχία και η κατάληψη των διοικητικών θέσεων σε μεγάλο βαθμό από το αντρικό φύλο, παρά από το γυναικείο. Στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, στο κοινωνικό καθώς επίσης και στο εργασιακό τις θέσεις εξουσίας τις περισσότερες φορές τις κατέχουν οι άντρες, κάτι το οποίο τυγχάνει αρκετές φορές να υποβαθμίζει το ρόλο και τις ικανότητες της γυναίκας. Υπάρχει λοιπόν η πεποίθηση ότι το γυναικείο φύλο συγκριτικά με το αντρικό θεωρείται πιο αδύναμο και ευαίσθητο, ενώ από την άλλη μεριά το αντρικό φύλο παρουσιάζεται πιο δυναμικό, καθώς επίσης και ικανό, σε περίπτωση που του κληθεί να αναλάβει μια εξουσιαστική θέση (Κανταρτζή & Ανθόπουλος, 2006). Την παραπάνω άποψη μπορεί να την επιβεβαιώσει και ένα παράδειγμα της καθημερινής ζωής. Πιο επεξηγηματικά, σε ένα σχολικό περιβάλλον την διευθυντική θέση την κατέχει συνήθως κάποιος άντρας και σπανίως κάποια γυναίκα. Μια γυναίκα τις περισσότερες φορές αναλαμβάνει απλώς τη θέση του εκπαιδευτικού. Συνεπώς, οι στερεοτυπικές αντιλήψεις παρουσιάζουν τον άντρα να διαθέτει ένα κύρος και ένα γόητρο με υψηλό κοινωνικό κεφάλαιο και τη γυναίκα σε μια πιο υποδεέστερη θέση με χαμηλότερο κοινωνικό κεφάλαιο. Επιπλέον, ένα δεύτερο χαρακτηριστικό παράδειγμα των έμφυλων στερεοτύπων είναι αυτό που συμβαίνει στο οικογενειακό περιβάλλον, και στη συνέχεια αυτό μεταφέρεται και στον χώρο της εκπαίδευσης. Εκτός λοιπόν από τα στερεότυπα που υπάρχουν στη θέση εργασίας και στο χαρακτήρα των δύο φύλων, υπάρχει η πεποίθηση ότι ο άντρας θεωρείται πιο χαρισματικός από μια γυναίκα. Όταν υφίσταται λοιπόν η περίπτωση για ένα παιδί να διαθέτει υψηλές ικανότητες και να είναι χαρισματικό, τότε αυτή η εν λόγω περίπτωση θα είναι αυτή του αγοριού και όχι του κοριτσιού. Αυτό συμβαίνει, επειδή υπάρχει η στερεοτυπική αντίληψη ότι τα χαρισματικά στοιχεία αναπαράγονται στο αντρικό

φύλο και όχι στο γυναικείο. Είναι αξιοσημείωτο όμως να αναφερθεί ότι αυτό δε σημαίνει ότι και τα κορίτσια δε διαθέτουν χαρισματικά στοιχεία, απλώς λόγω του γυναικείου φύλου τους, οι ικανότητες που ενδέχεται πολλές φορές να διαθέτουν, παραβλέπονται. Αν λοιπόν, παρατηρηθεί κάτι στο κορίτσι, το οποίο θα είναι άξιο προσοχής, τότε η έμφαση θα δοθεί στο αρνητικό χαρακτηριστικό που μπορεί να έχει η προσωπικότητά της και όχι στο θετικό. Από την άλλη αν αυτό το χαρακτηριστικό που προαναφέρθηκε παρατηρηθεί στο έτερο φύλο τότε, θα αποτελεί κάτι θετικό και όχι αρνητικό, καθώς και σε περίπτωση που είχε ένα ελάττωμα στο χαρακτήρα του, ενδεχομένως να μη δινόταν βάση (Μητσοπούλου, 2017).

Είναι εύλογο να ειπωθεί πως τα έμφυλα στερεότυπα αναπαράγονται στην κοινωνία και υπάρχουν φορές που δεν τα αντιλαμβανόμαστε με τον τρόπο με τον οποίο εμφανίζονται, διότι ενδέχεται να μην είναι ορατά και να προωθούνται όχι εσκεμμένα, αλλά λόγω της κοινωνίας και της καθολικής της αρχής, η οποία προϋπήρχε από το παρελθόν, πριν από την υλοποίηση της ισότητας μεταξύ των δύο φύλων. Ωστόσο, αξίζει να αναφερθεί πως σε όλα τα προαναφερθέντα ενδέχεται να υπάρχουν εξαιρέσεις και στερεοτυπικές αντιλήψεις που αφορούν και το αντρικό φύλο, απλώς τα πιο εμφανή συνήθως είναι τα στερεότυπα απέναντι στις γυναίκες.

Μετά από την διεξοδική ανάλυση των εννοιών των στερεοτύπων και τις στερεοτυπικές αντιλήψεις που υπάρχουν στην κοινωνία σε διάφορους τομείς, είναι σημαντικό να αναφερθεί πως τα στερεότυπα μεταδίδονται από γενιά σε γενιά, αλλά όπως είδαμε όχι μόνο σε ανθρώπους αλλά και σε καταστάσεις. Έτσι λοιπόν αυτές οι αντιλήψεις υιοθετούνται από μικρή ηλικία και γίνονται πιο εμφανείς στην εφηβική ηλικία, που είναι το στάδιο διαμόρφωσης της προσωπικότητας και η πορεία προς την ενήλικη ζωή. Στο σχολικό περιβάλλον, οι έφηβοι μαθητές και μαθήτριες λοιπόν, αρχίζουν να σκέφτονται το μέλλον τους και το επάγγελμα που ενδεχομένως να θέλουν να ακολουθήσουν. Συνεπώς, για να φτάσουν να ακολουθήσουν το επάγγελμα που επιθυμούν θα πρέπει να διακρίνουν ποια από τα σχολικά μαθήματα είναι της αρεσκείας τους. Έτσι τα θεωρητικά μαθήματα είναι για πιο θεωρητικά επαγγέλματα, ενώ τα πιο πρακτικά συνδυάζονται με τις θετικές επιστήμες. Για αυτό αξίζει να αναφερθεί πως τα παιδιά εμφανίζουν μια τάση να αμφισβητούν τα θεωρητικά μαθήματα, όπως είναι για παράδειγμα τα αρχαία ελληνικά και να διακατέχονται από διάφορες στερεοτυπικές αντιλήψεις ως προς αυτά, οι οποίες μπορεί να οφείλονται στο επάγγελμα που θέλουν να ακολουθήσουν στο μέλλον ή σε οτιδήποτε άλλο.

1.4. Έμφυλα στερεότυπα σχετικά με την επιλογή σπουδών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Τα στερεότυπα του φύλου που επικρατούν στη σύγχρονη κοινωνία επηρεάζουν γενικότερα και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό, τις συμπεριφορές των παιδιών, αλλά κυρίως μέσω αυτών των στερεοτυπικών αντιλήψεων δέχονται επιρροές πάνω στον τομέα της επιλογής των σπουδών τους, κάτι το οποίο συνδυάζεται και με άλλους παράγοντες. Συνεπώς, για την επιλογή του επαγγέλματος έχει σημαντικό ρόλο η κοινωνία, αλλά και πως αυτή προωθεί τις πεποιθήσεις σχετικά με το ποιες είναι οι σπουδές που αρμόζουν στο γυναικείο φύλο και ποιες είναι αυτές οι σπουδές που αντιπροσωπεύουν το αντρικό φύλο. Σύμφωνα με αυτό, οι μαθητές και οι μαθήτριες διαλέγουν τα μαθήματα που αντιπροσωπεύουν τον επαγγελματικό κλάδο που επιθυμούν να ακολουθήσουν. Έτσι λοιπόν, διεξήχθησαν τρεις έρευνες, σε γυμνάσια και σε λύκεια της Αττικής, από τις οποίες αυτό που προέκυψε ήταν ότι τα στερεότυπα που υπάρχουν ανάμεσα στα δύο φύλα, επηρεάζουν την επιλογή των σπουδών. Πιο συγκεκριμένα, τα αποτελέσματα από την έρευνα που υλοποιήθηκε στο γυμνάσιο, έδειξαν ότι τα αγόρια θεωρούσαν τα μαθήματα της Πληροφορικής και της Τεχνολογίας, καθαρά αντρικά, ενώ το μάθημα της Οικιακής Οικονομίας το θεωρούν αποκλειστικά ως ένα πιο γυναικείο μάθημα. Όσον αφορά τα κορίτσια η έρευνα έδειξε ακριβώς τα ίδια στοιχεία και για τα ίδια μαθήματα, όπως συνέβη και στην περίπτωση των αγοριών. Ακόμη είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί, ότι τα μαθήματα της Φυσικής και της Χημείας προτιμώνται από το αντρικό φύλο και θεωρούνται επίσης πιο «αντρικά» μαθήματα. Φαίνεται όμως ότι μετά από την εκπαιδευτική παρέμβαση οι πεποιθήσεις σχετικά με τα σχολικά μαθήματα σε αντρικά και γυναικεία μεταβλήθηκαν και θεωρήθηκαν ως κάτι ουδέτερο, ωστόσο το μάθημα της Οικιακής Οικονομίας συνέχισε να θεωρείται γυναικείο. Σχετικά με τα φιλολογικά μαθήματα όπως τα Αρχαία Ελληνικά και η Ιστορία φάνηκε να υπάρχουν διακυμάνσεις ως προς το αν αρμόζουν στο αντρικό ή στο γυναικείο φύλο. Εκτός από αυτήν την ερευνητική μελέτη, η άλλη που αφορούσε το ΕΠΑΛ έδειξε και αυτή ότι τα μαθήματα που αφορούν την επιστήμη της Τεχνολογίας και της Πληροφορικής είναι πιο αποδεκτά από τα αγόρια, ενώ οι επιστήμες που αφορούν την υγεία και την φροντίδα είναι πιο αποδεκτές από το γυναικείο φύλο. Τέλος, η Τρίτη και τελευταία έρευνα που διενεργήθηκε σε Γυμνάσιο και σε Γενικό Λύκειο έδειξε ότι τα επαγγέλματα που έχουν άμεση συσχέτιση με τον πρακτικό και τον χειρωνακτικό τομέα ταιριάζουν σε

αγόρια, ενώ ο καλλιτεχνικός και κοινωνικός τομέας, που έχει να κάνει κυρίως και με την επιλογή των θεωρητικών μαθημάτων, αρμόζουν περισσότερο στις γυναίκες (Κιούση, Φλωράκος & Παπακίτσος, 2017).

Αυτές οι έρευνες λοιπόν αποδεικνύουν ότι υπάρχουν στερεοτυπικές αντιλήψεις ως προς την επιλογή και την προτίμηση των μαθημάτων από τους μαθητές και τις μαθήτριες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και κατ'επέκταση στην επιλογή των σπουδών και των επαγγελμάτων που θα ακολουθήσουν στο μέλλον. Αυτό προάγεται μέσω των πεποιθήσεων, κυρίως της κοινωνίας, οι οποίες έχουν διαμορφωθεί με έναν τρόπο που δείχνουν, πως τα πιο πρακτικά μαθήματα αρμόζουν περισσότερο στα αγόρια, ενώ τα πιο θεωρητικά μαθήματα, ταιριάζουν περισσότερο στα κορίτσια. Μέσω αυτού λοιπόν, ενδέχεται να υπάρχουν μαθητές οι οποίοι θα απορρίπτονται τα φιλολογικά μαθήματα, διότι δεν ανήκουν σε αυτά που τους «αρμόζουν».

1.5. Οι στάσεις των μαθητών και των μαθητριών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως προς τα φιλολογικά μαθήματα μέσω της τεχνολογίας

Πολλά παιδιά μπορεί να τυγχάνει να αδιαφορούν απέναντι τα φιλολογικά μαθήματα, λόγω της πληθώρας πληροφοριών που προσφέρουν μέσω της θεωρίας και της μετέπειτα αποστήθισης. Θεωρούν πως τα μαθήματα αυτά τους κουράζουν λόγω των απαιτήσεων που έχουν, εφόσον έχουν κυρίως μια θεωρητική βάση. Μια έρευνα που υλοποιήθηκε στους μαθητές και στις μαθήτριες του Γυμνασίου και του Λυκείου της Λάρισας για τη χρήση της τεχνολογίας σχετικά με τη διδασκαλία αυτών των μαθημάτων έδειξε πως όταν τα παιδιά αναζητούν πληροφορίες στο διαδίκτυο ή γράφουν ηλεκτρονικά μια έκθεση, αλλάζουν όλη την στάση που είχαν για τα μαθήματα αυτά. Τα αποτελέσματα της εν λόγω ερευνητικής μελέτης απέδειξαν, πως το ενδιαφέρον των μαθητών κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας των φιλολογικών μαθημάτων ήταν μεγαλύτερο από όταν ήταν πριν την χρήση των τεχνολογικών μεθόδων στην σχολική αίθουσα. Ακόμη, η διάθεση που είχαν για συμμετοχή στην τάξη ήταν εντονότερη από ότι συνέβαινε στη συνηθισμένη διδασκαλία. Μπορεί εύλογα να ειπωθεί πως τα παιδιά μέσω αυτής της διαδικασίας της μάθησης ενδιαφέρονταν περισσότερο για τα μαθήματα της Ιστορίας, των Νέων Ελληνικών καθώς επίσης και των Αρχαίων Ελληνικών, διότι εστίασαν στον παιγνιώδη χαρακτήρα που προσέφερε αυτό το λογισμικό (Φούντα & Κολοκοτρώνης, 2005).

Από την προαναφερθείσα ερευνητική μελέτη μπορεί να αναφερθεί πως οι μαθητές και οι μαθήτριες έχουν στερεοτυπικές αντιλήψεις σχετικά με τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων και πως η εφαρμογή τεχνολογικών μεθόδων κάνει πιο ευχάριστη τη διάθεση των μαθητών, όταν διδάσκονται αυτά τα μαθήματα. Το ζήτημα που προκύπτει λοιπόν είναι πως μήπως με τη χρήση της τεχνολογίας στο σχολικό περιβάλλον στην ώρα των θεωρητικών μαθημάτων, θα καταπολεμηθούν τα στερεότυπα που υπάρχουν για αυτά τα μαθήματα; Και αν δεν υπήρχε η τεχνολογία, οι μαθητές κι οι μαθήτριες θα συνέχιζαν να έχουν διάφορες αντιλήψεις ως προς τα εν λόγω μαθήματα; Συνεπώς αυτό που πρέπει να αναφερθεί, σχετικά με τα όσα προέκυψαν από τα παραπάνω, είναι ότι πολλά παιδιά διακατέχονται από στερεότυπα που αφορούν τα θεωρητικά-φιλολογικά μαθήματα.

Σε παρόμοια αποτελέσματα σχετικά με τα στερεότυπα των φιλολογικών μαθημάτων και την τεχνολογία, καταλήγει και μια άλλη ερευνητική προσέγγιση. Αυτό που προέκυψε και από αυτήν είναι ότι τα ψηφιακά εργαλεία στη διάρκεια της διδασκαλίας, δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να απομακρύνονται από την τάση να είναι παθητικοί δέκτες της γνώσης, έτσι ώστε να έχουν μια ενεργή συμμετοχή στην απόκτηση αυτής. Με τη μέθοδο αυτή θα μπορούν να συνδέουν την προγενέστερη γνώση με αυτή που θα έπεται. Οι μαθητές λοιπόν, μέσω της τεχνολογίας, φαίνεται να αποκτούν περισσότερο ενδιαφέρον για τα φιλολογικά μαθήματα, διότι δεν το βλέπουν πλέον ως την παραδοσιακή μέθοδο διδασκαλίας που είναι επίπονη και αδιάφορη για αυτούς με όλο τον όγκο της θεωρίας που έχουν αυτά τα μαθήματα (Μπεκιάρη & Ξέστερνου, 2021). Συνεπώς, αυτό που μπορεί να ειπωθεί είναι πως τα στερεότυπα των μαθητών και των μαθητριών για τα θεωρητικά μαθήματα, ενδεχομένως να οφείλονται στον κλασικό και συνηθισμένο τρόπο διδασκαλίας της σύγχρονης εποχής.

1.6. Η αρνητική αντιμετώπιση των εφήβων για τα φιλολογικά μαθήματα και η προτίμησή τους στις θετικές σπουδές

Στις μέρες μας πολλοί μαθητές και μαθήτριες έχουν την εξής απορία: «Που θα μου χρησιμεύσουν τα Αρχαία και η Λογοτεχνία αν ακολουθήσω θετική κατεύθυνση;» Από αυτό και μόνο μπορεί να αντιληφθεί κανείς την δυσαρέσκεια των μαθητών για αυτά τα μαθήματα. Έτσι λοιπόν τα παιδιά θεωρούν πως αυτά τα μαθήματα, εφόσον έχουν

μια ροπή προς τα θετικά, δε θα τους χρησιμεύσουν στη ζωή τους. Για αυτό το λόγο, πρέπει να αντιληφθούν και τη σπουδαιότητα αυτών των μαθημάτων. Για παράδειγμα η λογοτεχνία προσφέρει πολλά σημαντικά πράγματα για τη ζωή ενός ανθρώπου. Πιο συγκεκριμένα, μέσω της ανάγνωσης ενός λογοτεχνικού κειμένου, μπορεί εύκολα ένας μαθητής ή μια μαθήτρια να αντιληφθεί πολλά πολύτιμα και σπουδαία πράγματα που έχουν σχέση με τον εαυτό του και να αλλάξει προς το καλύτερο ή να βελτιώσει γενικότερα κάποια στοιχεία της προσωπικότητάς του και τον τρόπο που βλέπει τη ζωή. Συνεπώς η λογοτεχνία, μέσω των ηρώων μια ιστορίας, μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να ανακαλύψουν σημαντικά στοιχεία, που υπό άλλες συνθήκες δε θα το είχαν καταφέρει. Άρα οφείλουν να αντιληφθούν τη σπουδαιότητα και των θεωρητικών μαθημάτων, διότι έχουν αποκτήσει γνώσεις που χωρίς αυτά τα μαθήματα δε θα γνώριζαν ότι υπήρχαν. Συνεπώς δεν πρέπει να αντιμετωπίζουν με απαξίωση τα θεωρητικά μαθήματα, γιατί έχουν προσφέρει και αυτά πολλά (Τσιριγώτης, 2023).

Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά τον τομέα των θετικών και των φυσικών επιστημών και τις επιλογές των μαθητών ως προς αυτών, έχουν υπάρξει διάφορες συσχετίσεις οι οποίες βασίζονται στα έμφυλα στερεότυπα. Σε μια επιστημονική μελέτη υποστηρίζεται πως η κουλτούρα των φυσικών επιστημών χαρακτηρίζεται ως ανδρική, περιθωριοποιώντας με αυτόν τον τρόπο το γυναικείο φύλο από αυτές. Μέσω λοιπόν του λογικού θετικισμού, ευνοήθηκαν οι στερεοτυπικές αντιλήψεις σχετικά με τον ρόλο των γυναικών στις φυσικές επιστήμες. Αυτό είναι κάτι το οποίο συναντάται κυρίως στο εκπαιδευτικό περιβάλλον και έτσι ενισχύονται ακόμη περισσότερο οι στερεότυποι ρόλοι, οι οποίοι έχουν να κάνουν γενικότερα με τα δύο φύλα. Μέσα λοιπόν από μια έρευνα η οποία υλοποιήθηκε στην Αμερική, προέκυψε πως η φυσική συγκαταλέγεται σε υψηλόμισθους κλάδους και προσλαμβάνονται γυναίκες με χαμηλότερες αποδοχές από αυτές των ανδρών. Αντίστοιχα οι κλάδοι που έχουν περισσότερη απορρόφηση από τις γυναίκες είναι αυτοί των κοινωνικών επιστημών (Ρεντετζή, 2006). Συνεπώς μέσω αυτών των αντιλήψεων, οι μαθητές φαίνεται να μην επιλεγούν τα θεωρητικά μαθήματα ενδεχομένως και για οικονομικούς λόγους, αλλά και για αυτά τα στερεότυπα που έχει την τάση να προωθεί η κοινωνία. Έτσι μπορεί εύλογα να εννοηθεί ότι η επιλογή των φιλολογικών μαθημάτων, ίσως είναι περισσότερο η προτίμηση των μαθητριών και όχι τόσο των μαθητών.

Γενικότερα έχει ειπωθεί πως οι κοπέλες δεν προτιμούν το μάθημα των μαθηματικών, διότι αμφισβητείται αυτήν η ικανότητά τους εδώ και πάρα πολλά

χρόνια. Για αυτό οφείλονται οι κοινωνικές προσδοκίες, οι οποίες απέτρεπαν τις γυναίκες να εστιάζουν στα μαθηματικά. Στη σύγχρονη κοινωνία όμως παρατηρείται να υπάρχει μια τάση ως προς την ροπή και των δύο φύλων προς τα μαθηματικά σχετικά πάντα με τις αποδόσεις τους στο σχολικό περιβάλλον. Ενδεχομένως όλο αυτό μπορεί να οφείλεται στο ότι η διδακτική των μαθηματικών είναι αποδεκτή από όλους, ανεξάρτητα από το φύλο, την κοινωνική τάξη και οτιδήποτε άλλο. Επομένως, παρατηρείται ότι οι αποδόσεις των δυο φύλων σε αυτό το μάθημα δε διαφέρουν και ιδιαίτερα. Παρόλο αυτά τα κορίτσια αποφεύγουν την ενασχόληση τους με κλάδους που αφορούν τις θετικές επιστήμες και ιδίως αυτές των μαθηματικών. Σύμφωνα λοιπόν με την ερευνητική μελέτη, φαίνεται ότι το γνωστικό αντικείμενο που επιλέγουν τα δυο φύλα διαφέρει και το ίδιο συμβαίνει και μετέπειτα στην επιλογή των επαγγελμάτων. Γενικότερα όλα αυτά τα στερεότυπα σχετικά με τα δύο φύλα και την επιλογή των μαθημάτων ίσως είναι και αυτό το οποίο αποθαρρύνει τους μαθητές να ασχοληθούν με κάτι που τους αρέσει. Πιο συγκεκριμένα, Οι στερεοτυπικές αντιλήψεις των αγοριών μπορεί να οδηγήσουν στην άποψη ότι τα κορίτσια που επιλέγουν τα μαθηματικά έχουν λιγότερη θηλυκότητα και έτσι να τις αποτρέπουν να ασχοληθούν με αυτά (Καφούση, Σκουμπουρδή & Καλαβάσης, 2008). Συνεπώς με βάση το τελευταίο στοιχείο που οφείλεται στα στερεότυπα των μαθημάτων, μπορεί να αναφερθεί πως και στα φιλολογικά μαθήματα, που σύμφωνα με τα προαναφερθέντα φαίνεται να είναι κυρίως προτίμηση των μαθητριών, στην περίπτωση που επιλέξουν τα μαθήματα αυτά τα αγόρια, τότε και στην ίδια αυτή κατάσταση να υπάρχει η στερεοτυπική αντίληψη των κοριτσιών πως το αγόρι έχει λιγότερη αρρενωπότητα. Έτσι λοιπόν φαίνεται πως τα στερεότυπα που επικρατούν, επηρεάζουν τις απόψεις των μαθητών και των μαθητριών ως προς τις προτιμήσεις των μαθημάτων, με πιο αισθητή την πεποίθηση απέναντι στα φιλολογικά μαθήματα, ασχέτως με το αν φαίνεται ότι τα κορίτσια τα επιλέγουν περισσότερο από τα αγόρια.

Υπάρχουν και άλλες έρευνες οι οποίες έχουν αποδείξει ότι τα αγόρια, αλλά και τα κορίτσια έχουν τις ίδιες επιδόσεις στα μαθηματικά, κάτι το οποίο αναφέρει μια μελέτη που υλοποιήθηκε στα δημοτικά σχολεία της Αγγλίας και της Αμερικής. Στη συνέχεια όμως όσο τα παιδιά προχωρούν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, φαίνεται ότι κυριαρχεί το στερεότυπο με το οποίο θέλει το κορίτσι να μην τα καταφέρνει στο μάθημα των μαθηματικών σε σχέση με τα αγόρια που και αυτά από τη μεριά τους δεν προτιμούν τα φιλολογικά μαθήματα (Σκουμπουρδή, 2015).

1.7. Τα αγόρια και η σχέση τους με τα φιλολογικά μαθήματα συγκριτικά με τα κορίτσια: η περίπτωση της Αυστραλίας

Μέσω μιας ερευνητικής επισκόπησης που υλοποιήθηκε στην Αυστραλία μελετάται η επίδοση που έχουν τα αγόρια στα φιλολογικά μαθήματα, όπου σύμφωνα με αυτές έχουν διαμορφώσει διάφορες στερεοτυπικές αντιλήψεις. Με βάση λοιπόν τις μελέτες αυτές εξετάζεται η διασύνδεση των φιλολογικών μαθημάτων με τις διάφορες εκφάνσεις του ανδρισμού και της σχολικής ζωής. Αυτό που προκύπτει είναι ότι τα φιλολογικά μαθήματα είναι μεν από τη μια πηγή γνώσης, αλλά από την άλλη υπάρχει και ένα σύνολο τεχνολογικών μεθόδων το οποίο έρχεται σε αντιπαράθεση με τις διάφορες κοινωνικές νόρμες, οι οποίες σχετίζονται γενικότερα με τον ανδρισμό. Συνεπώς, τα φιλολογικά μαθήματα λόγω της θεωρητικής τους υπόστασης αντιτίθενται με άλλες ικανότητες εικονικής και ηλεκτρονικής εγγραμματοσύνης που έχει πρόσβαση το αντρικό φύλο. Συσχετιστικά με τα αγόρια, τα κορίτσια είναι αυτά τα οποία προοδεύουν στο μάθημα της Γλώσσας και όχι μόνο εκεί, αλλά και σε όλα τα υπόλοιπα φιλολογικά μαθήματα. Σύμφωνα με αυτό, τα κορίτσια υπερτερούν στο φιλολογικό τομέα, ενώ τα αγόρια είναι πιο περιθωριοποιημένα. Είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση έχει ασχοληθεί περισσότερο με τις χαμηλές επιδόσεις που έχουν τα κορίτσια στα μαθηματικά, καθώς επίσης και στις φυσικές επιστήμες, από ότι στις επιδόσεις που έχουν τα αγόρια στα θεωρητικά μαθήματα. Μια παρατήρηση που αξίζει να σημειωθεί είναι ότι στο δυτικό κόσμο τα μαθηματικά και οι θετικές επιστήμες έχουν μεγαλύτερο κύρος και οι χαμηλές αποδόσεις των κοριτσιών σε αυτά αποτέλεσαν στόχο ώστε να βελτιωθεί το επίπεδό τους. Από την άλλη οι χαμηλές επιδόσεις των αγοριών στα φιλολογικά μαθήματα και οι λιγότερες περιπτώσεις πρόσβασης αυτών σε σχολές ανθρωπιστικών σπουδών, δεν προσέλκυσαν το ενδιαφέρον της εκπαιδευτικής πολιτικής, για να αλλάξει αυτή η κατάσταση. Επομένως, φαίνεται πως η ανύπαρκτη πρόοδος των αγοριών στα θεωρητικά μαθήματα είναι αδιάφορη σε σχέση με αυτή των κοριτσιών στα μαθηματικά και στις φυσικές επιστήμες, κάτι το οποίο θεωρείται άξιο προβληματισμού. Η μελέτη αυτή αφορά τους κινδύνους της απαξίωσης των φιλολογικών μαθημάτων από την πλευρά των αγοριών, δημιουργώντας τους τα στερεότυπα ότι τα φιλολογικά μαθήματα δεν αρμόζουν σε αυτούς, με αποτέλεσμα να μην είναι της αρεσκείας τους (Alloway & Gilbert, 1997). Έτσι λοιπόν από την έρευνα αυτή προέκυψε ότι το φύλο αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την επίδοση του

παιδιού στα φιλολογικά μαθήματα, καθώς επίσης και οι κοινωνικοί και οι οικονομικοί πόροι των παιδιών μέσω της οικογένειάς τους και της κοινότητάς τους, έχουν λοιπόν μια βασική και ιδιαίτερη επίδραση στην επίτευξη των ικανοτήτων στα φιλολογικά μαθήματα.

Αυτό που προκύπτει από τα προαναφερθέντα και σύμφωνα πάντα με την έρευνα που υλοποιήθηκε στην Αυστραλία, είναι πως γενικότερα δίνεται περισσότερη έμφαση στο να πετυχαίνουν οι μαθητές και οι μαθήτριες στα μαθήματα που σχετίζονται με τις θετικές επιστήμες, αλλά και να τα προτιμούν περισσότερο, από ότι τα φιλολογικά μαθήματα. Αυτό φάνηκε και από την περίπτωση που τα αγόρια δεν έχουν ιδιαίτερη κλίση προς τα φιλολογικά μαθήματα, κάτι το οποίο μπορεί να οφείλεται στις χαμηλές επιδόσεις που παρουσιάζουν. Σε αυτή λοιπόν την παρατήρηση, που σχετιζόταν με την επίδοση των αγοριών στα θεωρητικά μαθήματα, δεν δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση, αλλά στην περίπτωση των κοριτσιών όταν αυτά δεν τα καταφέρνουν στα μαθηματικά κεντρίζει περισσότερο το ενδιαφέρον. Έτσι αποδεικνύεται ότι υφίσταται μια στερεοτυπική αντίληψη που αναφέρει ότι τα μαθήματα των θετικών επιστημών έχουν περισσότερο κύρος, ενώ αυτά των ανθρωπιστικών επιστημών υποβιβάζονται περισσότερο. Αυτός λοιπόν, ενδεχομένως να είναι και ένας λόγος στο να δημιουργηθούν στα αγόρια στερεότυπα σχετικά με τα φιλολογικά μαθήματα, εφόσον βλέπουν ότι το ενδιαφέρον στρέφεται αλλού και όχι στη δική τους βελτίωση σε αυτά τα μαθήματα. Συνεπώς η χαμηλή απόδοση στα φιλολογικά μαθήματα, μπορεί να αποτελεί μια στερεοτυπική αντίληψη για το πως βλέπουν και αντιμετωπίζουν οι μαθητές τα θεωρητικά μαθήματα.

1.8. Οι εκπαιδευτικές προτιμήσεις των μαθητών και των μαθητριών του Λυκείου στα αστικά κέντρα

Ο κάθε μαθητής και η κάθε μαθήτρια διαφέρουν ως προς την επιλογή τους για τα μαθήματα που τους αρέσουν και κατ'επέκταση την κατεύθυνση που θα διαλέξουν για την μετέπειτα επαγγελματική τους πορεία η οποία μπορεί να σχετίζεται με τα μαθήματα της αρεσκείας τους. Σε μια ερευνητική μελέτη που πραγματοποιήθηκε σε μαθητές της Α Λυκείου, ερευνήθηκαν οι εκπαιδευτικές τους επιλογές, όσον αφορά με τη συνέχιση της πορείας τους στο Λύκειο, αλλά και όχι μόνο. Το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών και των μαθητριών στην πρώτη τάξη του Λυκείου είχε ήδη

αποφασίσει την κατεύθυνση την οποία θα ακολουθήσει, κάτι το οποίο αποδείχθηκε ότι σχετιζόταν και με το επάγγελμα των γονιών τους. Επίσης, ένα άλλο κριτήριο το οποίο είχε ιδιαίτερο σημαντικό ρόλο για την επιλογή της κατεύθυνσης των εφήβων είχε να κάνει και με τις επιδόσεις τους στα μαθήματα, δηλαδή αν είχαν κλίση προς τα φιλολογικά μαθήματα, στην προκειμένη περίπτωση επέλεξαν τη θεωρητική κατεύθυνση, ενώ αν είχαν ροπή προς τα θετικά μαθήματα, όπως τα μαθηματικά, επέλεξαν την θετική ή την τεχνολογική τη λεγόμενη σημερινή κατεύθυνση των οικονομικών. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι πολλά αγόρια θα επιθυμούσαν να ασχοληθούν με κάποιο επάγγελμα που θεωρητικά είναι πιο «γυναικείο» και από την άλλη μεγάλος αριθμός κοριτσιών με ένα επάγγελμα το οποίο θεωρείται πιο «αντρικό». Αυτό είναι κάτι το οποίο δείχνει ότι οι στερεοτυπικές αντιλήψεις για τις επαγγελματικές προτιμήσεις, που σχετίζονται με το τι αφορά τον άντρα και τι τη γυναίκα, σταδιακά εξαλείφονται. Ωστόσο, αυτό που παρατηρείται στην εν λόγω ερευνητική μελέτη είναι ότι πολλά παιδιά επηρεάζονται και από τις απόψεις των γονιών τους (Δημάκη, Καμινιώτη, Κωστάκη, Τσούρτη & Ψαράκης, 2004).

Από τα προαναφερθέντα στοιχεία μπορεί να αναφερθεί ότι οι μαθητές και οι μαθήτριες επιλέγουν αυτό που θέλουν να ακολουθήσουν με βάση τα μαθήματα που τα καταφέρνουν και όχι για αυτά που τους αρέσουν. Παρόλα αυτά, αξίζει να αναφερθεί ότι μπορεί να γίνει και το αντίθετο, δηλαδή να επιλέξουν αυτά τα οποία τους αρέσουν και όχι εκεί που επιτυγχάνουν. Στην προκειμένη περίπτωση μπορούν να δημιουργηθούν στερεότυπα για τα μαθήματα τα οποία δεν αρέσουν στους μαθητές μόνο και μόνο για το λόγο αυτό ή επειδή δεν μπορούν να επιτύχουν στα μαθήματα αυτά. Έτσι ενδέχεται να απαξιώνουν τα μαθήματα τα οποία δεν τους αφορούν, όσο χρήσιμα και αν είναι αυτά για την απόκτηση των περαιτέρω γνώσεων. Τέλος, μπορεί να παρατηρηθεί πως εφόσον τα παιδιά επηρεάζονται από τους γονείς ως προς την επιλογή των μαθημάτων, δηλαδή της κατεύθυνσης που θα ακολουθήσουν, αλλά και της επαγγελματικής τους πορείας. Συνεπώς, μπορούν οι ίδιοι οι γονείς να δημιουργήσουν τις στερεοτυπικές αντιλήψεις στα παιδιά τους για τα μαθήματα; Κάλλιστα θα μπορούσε να ισχύει και αυτό το ενδεχόμενο, όπως και άλλες αντιλήψεις που μεταδίδουν οι γονείς στα παιδιά τους.

1.9. Η διδασκαλία και η σπουδαιότητα των φιλολογικών μαθημάτων στις διαπολιτισμικές τάξεις

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση γενικότερα σχετίζεται με την πολυγλωσσία και την πολυπολιτισμικότητα των σύγχρονων κοινωνιών, η οποία θα έχει ως στόχο την ισότιμη αντιμετώπιση όλων των πολιτών, έτσι ώστε να υπάρξει μια ειρηνική συμβίωση όλων των λαών. Μέρος αυτού του πλαισίου είναι να υπάρχει η ισότητα στην εκπαίδευση και συγκεκριμένα μεταξύ των μαθητών και των μαθητριών. Στόχος λοιπόν είναι όλα τα παιδιά να μπορέσουν να καλλιεργήσουν και να εξελίξουν τις ικανότητες τους σε ευρύτερο στάδιο, δίνοντας τους ίσες ευκαιρίες. Ένα παράδειγμα στην προκειμένη περίπτωση είναι πως υπάρχουν Έλληνες οι οποίοι για πολλά χρόνια, λόγω διαφόρων συγκυριών, δε ζούσαν στην Ελλάδα και πλέον έχουν επιστρέψει και είναι γνωστοί με το όνομα παλιννοστούντες. Εκτός από αυτούς όμως υπάρχουν και άνθρωποι οι οποίοι κατάγονται από άλλη χώρα και έχουν μεταναστεύσει στην Ελλάδα. Όλοι τους λοιπόν οφείλουν να έχουν ίσα δικαιώματα με τους ιθαγενείς, ξεκινώντας από την εκπαίδευση. Τα παιδιά αυτά είναι απαραίτητο να διδάσκονται τα ίδια μαθήματα με τα παιδιά της χώρας υποδοχής τους, ώστε να υπάρξει σταδιακά μια ισορροπία. Στην προκειμένη περίπτωση είναι ιδιαίτερα σημαντικό να διδαχθούν τα φιλολογικά μαθήματα και ιδίως το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας, εάν όχι όλα. Οι δίγλωσσοι μαθητές και μαθήτριες δυσκολεύονται στην επικοινωνία, για αυτό το λόγο είναι σημαντική για αυτούς η διδασκαλία της γλώσσας για να μπορέσουν να συνυπάρξουν εντός του σχολικού πλαισίου. Το μάθημα λοιπόν της Νεοελληνικής γλώσσας στοχεύει στην ανάπτυξη του γραμματισμού αυτών των μαθητών, έτσι ώστε να έχουν την ικανότητα να ενσωματώνουν τις πρακτικές του λόγου, στις καθημερινές του ανάγκες και περιστάσεις (Καψάσκη, Κοντογιάννη, Χατζηδάκη, Κατσαρού, Κατσιμαλή & Τσενέ, 2011). Συνεπώς φαίνεται ότι και τα πιο απλά πράγματα που μπορούν να προσφέρουν τα φιλολογικά μαθήματα είναι πολύ σημαντικά. Σε αυτή λοιπόν την περίπτωση οι κανόνες του συντακτικού και της γραμματικής είναι απαραίτητοι για αυτά τα παιδιά, όσο θεωρητικό υπόβαθρο και να έχουν, ώστε να μπορέσουν να επικοινωνήσουν με τους συνανθρώπους τους.

Με βάση αυτή τη μελέτη, η οποία δείχνει τη σπουδαιότητα ενός σημαντικού μαθήματος, δηλαδή το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας, προκύπτει πως για αυτούς τους μαθητές, που προέρχονται από διάφορα διαπολιτισμικά περιβάλλοντα, είναι κάτι χρήσιμο και γνωρίζουν πως χωρίς αυτό δε θα μπορέσουν να ανταπεξέλθουν

στην κοινωνία. Από την άλλη πλευρά όμως, οι μαθητές και οι μαθήτριες οι οποίοι δεν έχουν περάσει παρόμοια κατάσταση, δεν μπορούν να κατανοήσουν πόσο απαραίτητη είναι η διδασχή των φιλολογικών μαθημάτων, με αποτέλεσμα να διακατέχονται από στερεοτυπικές αντιλήψεις για αυτά. Ένα δείγμα αυτών είναι ότι πολλές αναρωτιούνται για ποιο λόγο χρειάζεται να μαθαίνουν τόσο μεγάλο όγκο τη θεωρίας της γραμματικής και του συντακτικού, εφόσον δεν πρόκειται να ερωτηθούν από κάποιον πολίτη για αυτά, πέρα από τους καθηγητές της φιλολογίας στο σχολείο. Ακόμη παραπάνω φαίνεται να το αρνούνται αυτό για το μάθημα των αρχαίων. Πρέπει λοιπόν οι μαθητές και οι μαθήτριες να μην έχουν αυτές τις απόψεις για τα θεωρητικά μαθήματα, διότι κάποια από αυτά, όπως για παράδειγμα η Νεοελληνική γλώσσα, είναι ένα τρόπος για να επικοινωνήσουν, να καλλιεργήσουν την κριτική τους σκέψη και να τα φέρουν εις πέρας στο κοινωνικό τους περιβάλλον.

1.10. Η σημασία του μαθήματος της Λογοτεχνίας για τους μαθητές και τις μαθήτριες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Η λογοτεχνία είναι ένα από τα σημαντικότερα φιλολογικά μαθήματα, διότι βοηθάει τους εφήβους στην καλλιέργεια της κριτικής τους σκέψης, καθώς επίσης και στη διατύπωση των απόψεών τους πάνω σε ένα ζήτημα της καθημερινότητάς τους, εφόσον μέσω αυτής μπορούν να διαμορφώσουν στάσεις και συμπεριφορές και να εκφράζουν την προσωπική τους γνώμη, πάνω σε διάφορα θέματα. Συνεπώς, το εν λόγω μάθημα συμβάλλει στην ενίσχυση των ικανοτήτων των παιδιών, αλλά τους διδάσκει και τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να σκέφτονται και να κρίνουν ορθά. Ακόμη τα παιδιά μέσω αυτού του μαθήματος μαθαίνουν να βάζουν στόχους στη ζωή τους, μέσω της εμπειρίας και να προσπαθούν να τους πετυχαίνουν. Με βάση λοιπόν μια έρευνα που υλοποιήθηκε, φαίνεται να υφίσταται ένα μεγάλο πρόβλημα στις σύγχρονες τάξεις, καθώς είναι φανερό πως υπάρχει δυσκολία στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών. Αρχικά είναι σημαντικό να αναφερθεί πως υπάρχει διαφορά ανάμεσα στην έννοια της «κριτικής» και στην «κριτική σκέψη». Η πρώτη μπορεί να έχει θετική ή αρνητική έννοια, δηλαδή το να κρίνει κάτι κάποιος ή κάποια σημαίνει πως αναφέρει τη γνώμη του/της πάνω σε κάποιο θέμα, ενώ αντίθετα η κριτική σκέψη διευρύνει το πνεύμα και συνήθως απαιτείται ανάλυση πάνω σε ένα ζήτημα. Μέσω της ανάγνωσης των λογοτεχνικών κειμένων οι έφηβοι μαθαίνουν με

τη βοήθεια του/της καθηγητή/τριας να εντοπίζουν τα σημαντικά στοιχεία των κειμένων και στη συνέχεια να προάγουν τη δημιουργικότητά τους. Όταν λοιπόν, τα παιδιά κατανοήσουν τη δουλειά του καλλιτέχνη στη λογοτεχνία, τότε ανακαλύπτουν και χρήσιμα πράγματα για τον εαυτό τους που μέχρι πρότινος ενδεχομένως να μην γνώριζαν.

Έτσι λοιπόν, ο αναγνώστης καταλαβαίνει τους ήρωες, τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους, φέρνοντας τους στον πραγματικό κόσμο και συσχετίζοντας τη δική τους ζωή με τη δική του, ανακαλύπτει χρήσιμες πληροφορίες για τον εαυτό του. Αν ο μαθητής ή η μαθήτρια δεν έχουν τις δεξιότητες της κριτικής ανάλυσης, δε θα μπορέσει να αντιληφθεί την ουσία του έργου αυτού με αποτέλεσμα να μην μπορέσει να προχωρήσει παρακάτω. Αυτό μπορεί να συμβαίνει, διότι πολλοί μαθητές και αντίστοιχα μαθήτριες έχουν στερεοτυπικές αντιλήψεις, να υπάρχει η έλλειψη της κριτικής σκέψης, καθώς επίσης και η απουσία της ανεξάρτητης γνώμης, πράγματα τα οποία καθιστούν βαρετά τα μαθήματα της λογοτεχνίας από πολλά παιδιά. Ωστόσο αξίζει να αναφερθεί ότι οι μαθητές συχνά δυσανασχετούν με την ανάγνωση του λογοτεχνικού κειμένου με τις σχετικές ασκήσεις, επειδή δε γνωρίζουν και δεν έχουν διδαχτεί σωστά το πως να προσεγγίζουν ένα κείμενο με ορθό τρόπο. Βασικό στοιχείο λοιπόν είναι ο μαθητής να ξέρει να συνδυάζει την προϋπάρχουσα γνώση με τη νέα γνώση για να μπορέσει να αποκτήσει και άλλες σημαντικές πληροφορίες για το εν λόγω έργο και να έχει μια ολοκληρωμένη άποψη σχετικά με αυτό. Η λογοτεχνία είναι ο καθρέφτης της ζωής και αν οι μαθητές μάθουν τον σωστό τρόπο για να χειριστούν ένα κείμενο τότε θα βελτιώσουν τα αδύναμα σημεία τους και θα αποκτήσουν ένα κίνητρο. Είναι εύλογο να εννοηθεί πως πολλοί μαθητές έχουν στερεότυπα για το συγκεκριμένο φιλολογικό μάθημα, διότι φαίνεται να τους κουράζει η όλη διαδικασία. Μήπως όμως τελικά οι αντιλήψεις που έχουν σχετίζονται με το γεγονός πως μπορεί να μην γνωρίζουν πως να προσεγγίσουν σωστά το κείμενο, επειδή θεωρούν βαρετή τη λογοτεχνία και δεν θέλουν να ασχοληθούν με τα κείμενα της όταν την αντικρίζουν εκ πρώτης όψεως; Παρόλα αυτά είναι αξιοσημείωτο πως με το μάθημα της λογοτεχνίας οι μαθητές αν ξεπεράσουν τα στερεότυπα που έχουν για αυτή θα μπορέσουν να καλλιεργήσουν πιο εύκολα τις κριτικές τους δεξιότητες, εφόσον υλοποιείται και ο έλεγχος των αποκτηθέντων γνώσεων. Ακόμη εάν βελτιωθεί και η ποιότητα των γνώσεων των μαθητών και των μαθητριών με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού θα αυξηθεί το ενδιαφέρον για το μάθημα καταρρίπτοντας τις

στερεοτυπικές αντιλήψεις για αυτό. Για αυτό το λόγο είναι πολύ βασική η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης, ώστε να μπορεί να κρίνει μόνο του το νεαρό άτομο για κάποιο μάθημα, χωρίς να είναι προκατειλημμένο (Olimonva, 2023). Εξαιτίας όμως των στερεοτύπων που διακατέχουν τον μαθητή και τη μαθήτριά για τα φιλολογικά μαθήματα, δεν μπορούν να κατανοήσουν τη σπουδαιότητα αυτών αν δεν καταφέρουν κάποια στιγμή να τα αντιμετωπίσουν.

1.11. Τα Αρχαία Ελληνικά για τους εφήβους

Η διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών στις μέρες μας είναι ιδιαίτερα σημαντική, διότι βοηθάει τα άτομα να αποκτήσουν την Ελληνική αγωγή. Η αγωγή αυτή λοιπόν είναι ιδιαίτερα σημαντική διότι μέσω αυτής το άτομο μπορεί να μαθαίνει για τον πολιτισμό του, αλλά και τις αξίες του, όπου χωρίς αυτή δε θα είχε. Για το λόγο αυτό, είναι απαραίτητη η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών. Το συγκεκριμένο μάθημα είχε αμφισβητηθεί από το παρελθόν και είχε μειωθεί δραματικά σε μεγάλο βαθμό στα μέσα της δεκαετίας του 1990 από το δημόσιο πρόγραμμα σπουδών, ενδεχομένως λόγω των διαφορών στερεοτύπων που επικρατούν για το μάθημα αυτό και την τάση να το υποβιβάζουν αρκετά άτομα, συμπεριλαμβανομένων και των εφήβων. Μια ερευνητική μελέτη, υποστηρίζει τη σημασία και τη σπουδαιότητα των αρχαίων η οποία πρέπει να εισαχθεί στους εφήβους και να κατανοήσουν τις ρίζες αυτής της μάθησης, διότι συνδέεται όπως προαναφέρθηκε με τον πολιτισμό τους, καθώς επίσης και τη γλώσσα τους. Συνεπώς η έρευνα αυτή μέσω των διαφόρων παιδαγωγικών μεθόδων συνδέει τους μαθητές και τις μαθήτριες με το μακρινό παρελθόν και ταυτόχρονα τους κάνει να βιώνουν θετικά συναισθήματα από τα διάφορα ηθικά πρότυπα που υπάρχουν, κάτι το οποίο συμβάλλει στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους. Επομένως, η μελέτη αυτή έδειξε ότι πρέπει να επικυρωθεί η σημασία αυτού του μαθήματος όσο το δυνατόν νωρίτερα, διότι θα εξακολουθούν να αποκτούν διαρκώς στερεοτυπικές αντιλήψεις για το μάθημα αυτό, χωρίς να δείχνουν κάποιο ουσιαστικό ενδιαφέρον. Στην Ελλάδα η εκμάθηση των αρχαίων, αλλά και στα περισσότερα ευρωπαϊκά σχολεία, αρχίζει στην ηλικία των 12 ετών η οποία άρχισε από τη ελληνική αγωγή που ιδρύθηκε το 1994 και είχε υποστηριχτεί ότι μέσω του συγκεκριμένου μαθήματος, οι μαθητές και οι μαθήτριες θα καλλιεργήσουν τη γλωσσική, καθώς επίσης και τη νοητική τους ανάπτυξη. Από τα κείμενα του

μαθήματος, τα παιδιά μπορούν να επικοινωνούν και να έχουν μια εικόνα για τον αρχαίο κόσμο και πληροφορίες για τη ζωή και τη δράση των ανθρώπων της εποχής εκείνης. Στην πράξη η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών στα σχολεία είναι περιορισμένη, διότι εστιάζει κυρίως στους κανόνες της γραμματικής και του συντακτικού μέσω των κειμένων και καθιστά την εκμάθηση κουραστική και αδιάφορη από την πλευρά των παιδιών, διότι στοχεύει στην απομνημόνευση με αποτέλεσμα τα παιδιά να είναι παθητικοί δέκτες όλων αυτών και να μην υπάρχει ενεργή συμμετοχή μέσα στη σχολική αίθουσα. Ακόμη, οι έφηβοι καταλήγουν να είναι απαθείς και απογοητευμένοι από την προσπάθεια που χρειάζεται να καταβάλλουν και για το λόγο αυτό απωθούν το μάθημα αυτό και έχουν στερεότυπα. Αυτός ο παραδοσιακό τρόπος μάθησης μειώνει το ενδιαφέρον των φοιτητών να ακολουθήσουν τις κλασικές σπουδές. Αν αλλάξει ο τρόπος διδασκαλίας του συγκεκριμένου μαθήματος και γίνεται με πιο διασκεδαστικά μέσα, τότε ίσως κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών (Montoya, 2020).

Η εκμάθηση των αρχαίων στην ηλικία που αρχίζει έχει ως στόχο να προετοιμάσει τους μαθητές να κατανοήσουν καλύτερα τα αρχαία και τα λατινικά στο λύκειο. Αν όμως αρχίσουν τα παιδιά να μαθαίνουν τα αρχαία ελληνικά από μικρότερη ηλικία θα υπάρχουν περισσότερες γνωστικές απαιτήσεις και ίσως μπορέσουν να το αγαπήσουν πιο εύκολα, από τη στιγμή που θα το διδάσκονται από την αρχή της μαθητικής τους πορείας όπως και τα υπόλοιπα μαθήματα. Μέσα από διάφορες διαλέξεις, επισκέψεις σε μουσεία καθώς και εκπαιδευτικά και πολιτιστικά προγράμματα ανταλλαγών, το ενδιαφέρον ως προς το μάθημα αυτό θα αυξηθεί. Ακόμη, με την ελληνική αγωγή, οι μαθητές και οι μαθήτριες θα έχουν τη δυνατότητα να μπορέσουν να επικοινωνούν στην αρχαία ελληνική γλώσσα, κάτι το οποίο θα τους οδηγήσει στην εκπαιδευτική πρόοδο. Μια μέθοδος διδασκαλίας είναι ο διάλογος, όπου μέσω αυτού ο εκπαιδευτικός θα παροτρύνει το παιδί να χρησιμοποιεί προτάσεις της αρχαίας ελληνικής γλώσσας για να συζητήσουν στην σχολική αίθουσα, στην ώρα του μαθήματος των αρχαίων. Έτσι λοιπόν, το ενδιαφέρον των παιδιών θα αλλάξει με αυτή τη μέθοδο. Συνεπώς με τη χρήση των παραδοσιακών μεθόδων διδασκαλίας και σε συνδυασμό με την εμπειρία και την τεχνολογία φαίνεται να είναι ο μόνος τρόπος επιβίωσης του συγκεκριμένου μαθήματος και ενδεχομένως μια λύση για την απομάκρυνση των μαθητών από τις στερεοτυπικές αντιλήψεις για τα αρχαία ελληνικά. Το θέμα όμως είναι να υπάρχει και η ικανότητα εφαρμογής, αλλά και

προσαρμογής διαφόρων νέων μεθόδων στα σχολεία. Με την ελληνική αγωγή συνιστώνται εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που οφείλουν να ακολουθήσουν και οι άλλοι, ενώ με το εκπαιδευτικό σύστημα η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών είναι μια κουραστική, επίπονη και αποθαρρυντική διαδικασία. Έχει αποδειχθεί ότι με την ελληνική αγωγή τα αρχαία δεν αποτελούν μια νεκρή και αρχαϊκή γλώσσα, αλλά είναι ένα σημαντικό μέρος της νέας ελληνικής γλώσσας και άλλων ευρωπαϊκών γλωσσών. Επιπρόσθετα σε αυτό που κατέληξε η συγκεκριμένη έρευνα είναι ότι με τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών σε παιδιά προσχολικής ηλικίας και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, θα έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν μια ισχυρή προσωπικότητα με αξίες και να κατανοήσουν τη θέση τους στην κοινωνία, δημιουργώντας ένα καλύτερο μέλλον χωρίς στερεότυπα για το εν λόγω μάθημα στις επόμενες γενιές (Manolidou, Goula & Sakka, 2023).

1.12. Τα λατινικά ως μάθημα σε μικρότερες τάξεις και ο στόχος της διδασκαλίας των φιλολογικών μαθημάτων

Στην εκπαίδευση οι κλασικές σπουδές έχουν ιδιαίτερη σημασία για τα παιδιά. Μια ερευνητική μελέτη στο εξωτερικό εξετάζει πως επιδρά η εκμάθηση των λατινικών στη γνωστική ανάπτυξη των παιδιών. Με διάφορες μεθόδους και επισκέψεις σε διάφορα σχολεία ελέγχονται οι στάσεις των μαθητών και μαθητριών, των γονιών, αλλά και των εκπαιδευτικών για το πως θα λάμβαναν την ένταξη του μαθήματος αυτού στις μικρότερες σχολικές τάξεις. Από αυτή την έρευνα προέκυψε ότι υπήρχε μια θετική τάση για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων του γραμματισμού των παιδιών. Συνεπώς με τη συνεργασία διαφόρων οργανισμών θα υπάρχει μια κατάρτιση στα λατινικά, αλλά και στα ελληνικά. Μέσω αυτής της μελέτης οι ερευνητές ευελπιστούν ότι αν ενταχθούν τα λατινικά ως μάθημα στα σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, τα παιδιά θα μπορούν να λαμβάνουν πιστοποιητικό εκμάθησης αυτής της γλώσσας μετά τα αγγλικά (Holmes-Henderson, 2016). Από την έρευνα αποδεικνύεται ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικές οι κλασικές σπουδές, ωστόσο αυτό δεν το κατανοούν τόσο τα παιδιά, ενδεχομένως εξαιτίας του παραδοσιακού τρόπου διδασκαλίας των φιλολογικών μαθημάτων, με αποτέλεσμα να επεκτείνονται διαρκώς οι στερεοτυπικές αντιλήψεις απέναντι σε αυτά τα μαθήματα.

Όπως προαναφέρθηκε και σε άλλα σημεία, η γραμματική είναι βασική για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων. Μια άλλη ερευνητική προσέγγιση δείχνει το πως πρέπει να οργανώνεται το μάθημα των φιλολόγων και σύμφωνα με αυτό η γραμματική σχετίζεται με τη μητρική γλώσσα και την καλύτερη εμπέδωση του νοήματος. Παρόλα αυτά, τα παιδιά αντιμετωπίζουν την γραμματική ως ένα πλήθος κανόνων που τους κουράζει και έτσι πολλές φορές έχουν αρνητική άποψη για τα φιλολογικά μαθήματα. Το κάθε φιλολογικό μάθημα όμως στοχεύει στη διδασκαλία και στην εκπαίδευση, η οποία έχει να κάνει με την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας. Μέσω των μαθημάτων αυτών λοιπόν αναπτύσσονται ορισμένες δεξιότητες των ατόμων χωρίς αυτές ωστόσο να επεκτείνονται περαιτέρω. Αυτό που πλέον φαίνεται στα παιδιά είναι πως βλέπουν τα φιλολογικά μαθήματα ως μια πολύπλοκη διαδικασία με αποτέλεσμα να υποτιμάται από ένα μεγάλο ποσοστό μαθητών και μαθητριών. Με την κατάλληλη οργάνωση και προσαρμογή του μαθήματος με βάση τα ενδιαφέροντα των παιδιών, μπορεί να υπήρχε μια διαφορετική αντιμετώπιση από τους μαθητές και τις μαθήτριες απέναντι στα φιλολογικά μαθήματα (Akhmedova, 2022). Αυτό όμως επειδή δεν συμβαίνει στις σύγχρονες σχολικές τάξεις, τα παιδιά συνήθως διακατέχονται από αρνητικές αντιλήψεις και στερεότυπα για τα φιλολογικά μαθήματα. Συνεπώς αντιμετωπίζουν τα φιλολογικά μαθήματα ως μια επίπονη και κουραστική διαδικασία με αποτέλεσμα να εστιάζουν την προσοχή τους σε άλλα μαθήματα και έτσι λοιπόν αδιαφορούν για τα θεωρητικά μαθήματα και συνεχίζουν να έχουν στερεοτυπικές αντιλήψεις για αυτά επειδή βασίζονται κυρίως σε ένα θεωρητικό πλαίσιο, βγάζοντας με τον τρόπο αυτό λανθασμένα συμπεράσματα.

1.13. Οι αντιλήψεις των μαθητών και των μαθητριών απέναντι στα αρχαία ελληνικά και τα λατινικά από διάφορα σχολεία του Ηνωμένου Βασιλείου

Το Ηνωμένο Βασίλειο έχει πραγματοποιήσει διάφορες αλλαγές σχετικά με την πολιτική του εκπαιδευτικού προγράμματος στα σχολεία. Μια από αυτές λοιπόν ήταν και η ένταξη των αρχαίων ελληνικών και των λατινικών εντός του σχολικού πλαισίου μαζί με τις σύγχρονες γλώσσες, τοποθετώντας με αυτό τον τρόπο τα συγκεκριμένα μαθήματα σε ένα βασικό στάδιο. Σε μια ερευνητική μελέτη που υλοποιήθηκε στόχος ήταν να εξετάσει και να αντιληφθεί πως ευδοκιμεί, κυρίως, η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών σε τρεις εντελώς διαφορετικούς τύπους σχολείων στο Ηνωμένο

Βασίλειο. Η έρευνα αυτή λοιπόν εστίασε στις στάσεις που είχαν οι μαθητές και οι μαθήτριες ως προς την εκμάθηση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Κάτι το οποίο προέκυψε από την εν λόγω μελέτη ήταν πως η γραμματική ήταν ένας σημαντικός στόχος για να μάθουν τα παιδιά την αρχαία ελληνική γλώσσα. Όσον αφορά τα δεδομένα της συγκεκριμένης έρευνας, αυτό το οποίο αποδείχθηκε ήταν πως οι έφηβοι παρουσίασαν θετικές στάσεις απέναντι στην εξωτική ετερότητά της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, η οποία έχει να κάνει με τη διαφορετικότητα και τα κοινά στοιχεία με τη σύγχρονη γλώσσα, καθώς επίσης και στις πολιτισμικές πτυχές αυτής, οι οποίες σχετίζονται με τον πολιτισμό, τα ήθη, τα έθιμα και τις συνήθειες του παρελθόντος. Αυτό αποτελεί ένα άξιου ενδιαφέροντος στοιχείο, διότι φαίνεται πως τα παιδιά έχουν κατανοήσει τη σπουδαιότητα και τη χρησιμότητα αυτής της γλώσσας, χωρίς να είναι ιδιαίτερα προκατειλημμένα και με στερεοτυπικές αντιλήψεις για αυτή. Επίσης, είναι σημαντικό να αναφερθεί πως και η προσήλωση των δασκάλων συνέβαλε σε αυτή τη θετική στάση των μαθητών και των μαθητριών (Foster, 2018). Με βάση λοιπόν αυτήν την ερευνητική προσέγγιση φαίνεται πως τα παιδιά στο εξωτερικό και συγκεκριμένα στο Ηνωμένο Βασίλειο, έχουν διαφορετικές απόψεις για τα αρχαία ελληνικά σε σχέση με τις στερεοτυπικές αντιλήψεις που έχουν πολλοί μαθητές, αλλά και μαθήτριες στα ελληνικά σχολεία.

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Στο κεφαλαίο αυτό γίνεται αναφορά στον σκοπό και στο στόχο της ερευνητικής μελέτης που υλοποιήθηκε για τα στερεότυπα των μαθητών και των μαθητριών ως προς τα φιλολογικά μαθήματα. Συνεπώς, η εν λόγω έρευνα σχεδιάστηκε για να εξετάσει τις απόψεις των μαθητών σχετικά με τις αντιλήψεις που επικρατούν για τα θεωρητικά μαθήματα, αλλά και για τη φιλολογία γενικότερα ως επάγγελμα. Στη συνέχεια γίνεται λόγος στα ερευνητικά ερωτήματα και στις ερευνητικές υποθέσεις, οι οποίες προκύπτουν από την ερευνητική διαδικασία και από αυτό που έχει στόχο να απαντήσει η συγκεκριμένη έρευνα. Αυτά λοιπόν αποτελούν βασικά συστατικά για να αρχίσει μια έρευνα και να καταλήξει στην διεκπεραίωσή της.

Επίσης, στο κεφάλαιο αυτό πραγματώνεται η περιγραφή της ερευνητικής διαδικασίας και συγκεκριμένα ο τρόπος με τον οποίο συλλέχθηκαν τα δεδομένα για την υλοποίηση αυτής της μελέτης. Ακόμη αναφέρεται το δείγμα, δηλαδή οι

συμμετέχοντες, οι οποίοι ήταν αυτοί που πήραν μέρος στην έρευνα και συγκεντρώθηκαν οι απαντήσεις με τη συμβολή αυτών. Για την συλλογή των δεδομένων της παρούσας ερευνητικής μελέτης χρησιμοποιήθηκε και το ερευνητικό εργαλείο, όπου αυτό καθόρισε τον τρόπο με τον οποίο διεξήχθησαν τα αποτελέσματα της έρευνας. Είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι στο κεφάλαιο που ακολουθεί γίνεται λόγος για την αξιοπιστία και την εγκυρότητα της έρευνας, καθώς επίσης και ενδεχομένως κάποιους περιορισμούς που συνάντησε η συγκεκριμένη ερευνητική μελέτη για να έρθει εις πέρας.

2.1. Σκοπός και στόχοι της ερευνητικής μελέτης

Μετά την ολοκλήρωση της βιβλιογραφικής ανασκόπησης που υλοποιήθηκε παραπάνω σχετικά με την ύπαρξη των στερεότυπων που επικρατούν στα παιδιά της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τα μαθήματα γενικότερα και τα ενδιαφέροντά τους σχετικά με τις σπουδές που θα ήθελαν να ακολουθήσουν, αλλά και πως αντιμετωπίζουν τα εκάστοτε μαθήματα κυρίως, διαμορφώθηκε και ο σκοπός αυτής της έρευνας. Ο βασικός σκοπός λοιπόν της εν λόγω ερευνητικής μελέτης είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων των μαθητών και των μαθητριών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τα φιλολογικά μαθήματα, δηλαδή αυτό που μελετάται είναι αν οι έφηβοι και οι έφηβες αντίστοιχα διακατέχονται από στερεοτυπικές αντιλήψεις για τα θεωρητικά μαθήματα και αν υπάρχει κάποιος ή κάτι που τους επηρεάζει στις απόψεις τους. Επίσης οι στόχοι της ερευνητικής αυτής διαδικασίας παρουσιάζονται λεπτομερώς παρακάτω:

- Η διερεύνηση των στερεοτυπικών αντιλήψεων των μαθητών και των μαθητριών για τα θεωρητικά μαθήματα σχετικά με το φύλο τους.
- Η διερεύνηση των απόψεων των εφήβων για τα φιλολογικά μαθήματα με βάση τον τύπο του σχολείου τους και συνεπώς την ηλικία τους.
- Η διερεύνηση της επιρροής των μαθητών και των μαθητριών από το οικογενειακό τους περιβάλλον
- Η διερεύνηση της επιρροής των παιδιών από το σχολικό τους περιβάλλον
- Η διερεύνηση της επιρροής των εφήβων από το χώρο συναναστροφής τους και κατ'επέκταση των συνομήλικων τους

- Η διερεύνηση για τη διαμόρφωση διαφορετικών απόψεων των μαθητών και των μαθητριών με την αλλαγή του τρόπου διδασκαλίας των φιλολογικών μαθημάτων.

2.2.Ερευνητικά ερωτήματα και ερευνητικές υποθέσεις

Το κύριο θέμα της ερευνητικής αυτής μελέτης είναι οι στερεοτυπικές αντιλήψεις των παιδιών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τα φιλολογικά μαθήματα. Πιο συγκεκριμένα μελετάται ποιες είναι αυτές οι απόψεις που έχουν οι έφηβοι σχετικά με αυτά τα μαθήματα και αν υπάρχει κάποιος λόγος που έχουν ενστερνιστεί τις συγκεκριμένες απόψεις, καθώς επίσης και ποιος είναι αυτός. Αυτό λοιπόν αποτελεί βασικό ερώτημα για την πορεία της έρευνας το οποίο τείνει να απαντηθεί και να γίνει πιο συγκεκριμένο με τα ερευνητικά ερωτήματα.

Σύμφωνα λοιπόν με το παραπάνω ερώτημα που τέθηκε αρχικά, υπάρχουν κάποια στοιχεία που ενδεχομένως να έχουν καθοριστικό ρόλο για την διαμόρφωση των στερεοτυπικών αντιλήψεων που έχουν οι έφηβοι και οι έφηβες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Γενικότερα, είναι ευρέως διαδεδομένο πως τα παιδιά είναι σε μια ηλικία που εύκολα μπορεί να επηρεαστούν από το περιβάλλον γύρω τους, γιατί βρίσκονται στο στάδιο της εφηβείας που διαμορφώνουν σταδιακά την προσωπικότητά τους. Συνεπώς οι στερεοτυπικές απόψεις που έχουν διαμορφώσει αρχικά ενδέχεται να διαφέρουν από φύλο σε φύλο, αλλά και από ηλικία σε ηλικία. Επίσης, από τη στιγμή που έχουν καθημερινή επικοινωνία με την οικογένειά τους, το σχολείο και τους συνομηλίκους τους, μπορούν πιο εύκολα να έχουν κάποιες κοινές πεποιθήσεις πάνω σε κάποια ζητήματα, διότι έτσι συμβαίνει όταν υπάρχει διαρκή συναναστροφή. Ωστόσο, αξίζει να αναφερθεί πως ενδέχεται και να μην υπάρξει κάποια επιρροή ή κάποιος παράγοντας, ο οποίος να καθορίζει τις απόψεις τους.

Με βάση λοιπόν την αξιοπιστία και την εγκυρότητα της παρούσας έρευνας, παρακάτω θα αναφερθούν τα ερευνητικά ερωτήματα και οι ερευνητικές υποθέσεις αυτής. Τα ερωτήματα και οι υποθέσεις μιας ερευνητικής διαδικασίας διαμορφώνονται σύμφωνα με τον σκοπό και τους στόχους μιας ερευνητικής μελέτης και αποτελούν βασικά στοιχεία για τη δημιουργία ενός ερωτηματολογίου, καθώς επίσης και αρωγοί για τον σχεδιασμό μιας έρευνας. Οι ερευνητικές υποθέσεις διακρίνονται σε

εναλλακτική υπόθεση και μηδενική υπόθεση. Αυτό σημαίνει ότι στην περίπτωση της πρώτης η απάντηση όσον αφορά την επιρροή της ανεξάρτητης μεταβλητής από την εξαρτημένη, θα είναι καταφατική, ενώ στην άλλη περίπτωση θα είναι αρνητική (Robson, 2011). Η ανεξάρτητη μεταβλητή σχετίζεται με τους διάφορους παράγοντες που επηρεάζουν την εξαρτημένη μεταβλητή, όπου στην προκειμένη περίπτωση είναι οι στερεοτυπικές αντιλήψεις των εφήβων απέναντι στα φιλολογικά μαθήματα. Με βάση αυτά λοιπόν προκύπτουν τα ερευνητικά ερωτήματα και οι υποθέσεις αντίστοιχα της ερευνητικής αυτής μελέτης. Συνεπώς τα ερευνητικά ερωτήματα της εν λόγω έρευνας είναι τα εξής:

1. Το φύλο επηρεάζει τις στερεοτυπικές αντιλήψεις για τα φιλολογικά μαθήματα;
2. Ο τύπος του σχολείου ή αλλιώς η ηλικία επηρεάζει τα στερεότυπα των μαθητών και των μαθητριών για τα θεωρητικά μαθήματα;
3. Η οικογένεια των εφήβων αποτελεί βασική επιρροή για τη διαμόρφωση των απόψεων των παιδιών;
4. Το σχολικό περιβάλλον των παιδιών ασκεί επιρροή για τα στερεότυπα των μαθητών για τα μαθήματα θεωρητικού περιεχομένου;
5. Οι συνομήλικοι των εφήβων επηρεάζουν τα παιδιά ως προς τις αντιλήψεις τους σχετικά με τα φιλολογικά μαθήματα;
6. Αν άλλαζε το περιεχόμενο και ο τρόπος με τον οποίο διδάσκονται τα φιλολογικά μαθήματα, θα άλλαζαν οι απόψεις των μαθητών και των μαθητριών για τα συγκεκριμένα μαθήματα;

Σύμφωνα με τα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα διατυπώθηκαν και οι ερευνητικές υποθέσεις, οι οποίες σχετίζονται άμεσα με την έρευνα και τη βιβλιογραφική ανασκόπηση που προηγήθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο

- i. Το φύλο επηρεάζει τις στερεοτυπικές αντιλήψεις για τα φιλολογικά μαθήματα (εναλλακτική υπόθεση) ή το φύλο δεν επηρεάζει τις στερεοτυπικές αντιλήψεις για τα φιλολογικά μαθήματα (μηδενική υπόθεση).
- ii. Ο τύπος του σχολείου ή η ηλικία επηρεάζει τα στερεότυπα των μαθητών και των μαθητριών για τα θεωρητικά μαθήματα (εναλλακτική υπόθεση) ή ο τύπος του σχολείου ή η ηλικία δεν επηρεάζει τις στερεοτυπικές αντιλήψεις των

- μαθητών και των μαθητριών για τα φιλολογικά μαθήματα (μηδενική υπόθεση).
- iii. Η οικογένεια των εφήβων αποτελεί βασική επιρροή για τη διαμόρφωση των απόψεων των παιδιών (εναλλακτική υπόθεση) ή η οικογένεια των εφήβων δεν αποτελεί βασική επιρροή για τη διαμόρφωση των απόψεων των παιδιών (μηδενική υπόθεση).
 - iv. Το σχολικό περιβάλλον των παιδιών ασκεί επιρροή για τα στερεότυπα των μαθητών για τα μαθήματα θεωρητικού περιεχομένου (εναλλακτική υπόθεση) ή το σχολικό περιβάλλον των παιδιών δεν ασκεί επιρροή για τα στερεότυπα των μαθητών για τα μαθήματα θεωρητικού περιεχομένου (μηδενική υπόθεση)
 - v. Οι συνομήλικοι των εφήβων επηρεάζουν τα παιδιά ως προς τις αντιλήψεις τους σχετικά με τα φιλολογικά μαθήματα (εναλλακτική υπόθεση) ή οι συνομήλικοι των εφήβων δεν επηρεάζουν τα παιδιά ως προς τις αντιλήψεις τους σχετικά με τα φιλολογικά μαθήματα (μηδενική υπόθεση).
 - vi. Αν άλλαζε το περιεχόμενο και ο τρόπος με τον οποίο διδάσκονται τα φιλολογικά μαθήματα, θα άλλαζαν οι απόψεις των μαθητών και των μαθητριών για τα συγκεκριμένα μαθήματα (εναλλακτική υπόθεση) ή αν άλλαζε το περιεχόμενο και ο τρόπος με τον οποίο διδάσκονται τα φιλολογικά μαθήματα, δε θα άλλαζαν οι απόψεις των μαθητών και των μαθητριών για τα συγκεκριμένα μαθήματα (μηδενική υπόθεση).

2.3.Μεθοδολογία:Η περιγραφή της διαδικασίας της συλλογής δεδομένων

Η εν λόγω έρευνα πραγματοποιήθηκε δια ζώσης και το θέμα της σχετιζόταν με τα στερεότυπα των εφήβων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση όσον αφορά τα φιλολογικά μαθήματα. Για την διεκπεραίωση της παρούσας ερευνητικής μελέτης το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν το ερωτηματολόγιο, το οποίο μοιράστηκε σε μαθητές και μαθήτριες του γυμνασίου, αλλά και του λυκείου.

Ο σχεδιασμός των ερωτηματολογίων αφορούσε λοιπόν, όπως προαναφέρθηκε, τους μαθητές και τις μαθήτριες και συγκεκριμένα φροντιστηρίου και σε παιδιά που παρακολουθούν ιδιαίτερα μαθήματα. Οι απαντήσεις αυτών είχαν δοθεί σε διάστημα μιας εβδομάδας, από τις 17 Απριλίου του 2024 έως τις 24 Απριλίου του 2024. Οι

ερωτήσεις ήταν διαβαθμισμένες και προσαρμοσμένες στην ηλικία των παιδιών και για αυτό το λόγο ήταν απλές και κατανοητές, χωρίς να αντιμετωπίσουν κάποια δυσκολία οι μαθητές ως προς την τοποθέτηση αυτών των ερωτήσεων. Η έρευνα αυτή ολοκληρώθηκε χωρίς να μείνει καμία ερώτηση αναπάντητη και κανένα ερωτηματολόγιο κενό.

Έτσι λοιπόν, έχοντας τα δεδομένα μετά την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων προέκυψαν κάποια συμπεράσματα και αποτελέσματα, σχετικά με αυτή, τα οποία απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα. Στη συνέχεια αναφέρονται διεξοδικά οι πληροφορίες σχετικά με το δείγμα της έρευνας, το ερευνητικό εργαλείο, καθώς επίσης και την αξιοπιστία, την εγκυρότητα και τους περιορισμούς της ερευνητικής διαδικασίας.

2.4. Δείγμα της έρευνας/Συμμετέχοντες

Για τον σχεδιασμό μιας κοινωνικής έρευνας πρέπει να ληφθεί υπ όψιν το θεωρητικό αλλά και το μεθοδολογικό πλαίσιο. Αρχικά ο σχεδιασμός μια ερευνητικής μελέτης σχετίζεται με κάποια μεθοδολογικά προβλήματα στα οποία πρέπει να δοθούν κάποιες λύσεις. Απαραίτητος λοιπόν είναι ο προσδιορισμός του υπό έρευνα πληθυσμού, καθώς επίσης σε ποια και σε τι κάλυψη τον συναντάμε αυτόν. Με βάση αυτά, προκύπτουν διάφορα ζητήματα τα οποία αφορούν το πως θα συλλεχθούν τα δεδομένα, πως θα γίνει η ανάλυση αυτών, αλλά και πως θα προκύψουν τα αντίστοιχα αποτελέσματα μια έρευνας. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι είναι απαραίτητος ο προσδιορισμός του χρόνου υλοποίησης της ερευνητικής μελέτης καθώς επίσης και το κόστος που ενδέχεται να υπάρξει για αυτή. Η συλλογή των πληροφοριών αφορά τη συλλογή πληροφοριών του δειγματοληπτικού σχεδίου, μέσω του οποίου επιλέγονται οι ομάδες του πληθυσμού από τις οποίες θα ζητήσουμε να λάβουμε κάποιες πληροφορίες και έτσι θα καθοριστεί η ποιότητα και η ερμηνεία των αποτελεσμάτων για να διεξαχθούν και τα εκάστοτε συμπεράσματα. Συνεπώς διακρίνονται δύο είδη δειγματοληπτικού σχεδίου. Το πρώτο είναι η *τυχαία δειγματοληψία* όπου εδώ συμπεριλαμβάνεται το τυχαίο και γίνεται λόγος για «δειγματοληψία πιθανοτήτων» που σημαίνει ότι κάθε μέλος του υπό έρευνα πληθυσμού έχει μια υπολογίσιμη πιθανότητα να συμπεριληφθεί στο δείγμα. Από την άλλη το δεύτερο έχει να κάνει με τη *μη τυχαία επιλογή των πρωταρχικών*

δειγματοληπτικών μονάδων και γίνεται λόγος για την «δειγματοληψία ποσοτώσεων» και αφορά την επιλογή του ερευνητή ενός συγκεκριμένου μέρους από τον πληθυσμό με προκαθορισμένα χαρακτηριστικά (Μιχαλοπούλου, 1990). Εκτός από αυτά τα δύο είδη υπάρχει και η δειγματοληψία κατά συστάδες, η δειγματοληψία πολλαπλών σταδίων και άλλες ακόμη.

Συνεπώς, η συγκεκριμένη έρευνα βασίστηκε στην τυχαία δειγματοληψία, όπου το δείγμα είναι αντιπροσωπευτικό του συνόλου του πληθυσμού και όλα τα μέλη αυτού του πληθυσμού έχουν τις ίδιες πιθανότητες να λάβουν μέρος και να συμπεριληφθούν σε αυτό. Το δείγμα στην προκειμένη περίπτωση είναι μαθητές και μαθήτριες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και συγκεκριμένα ο αριθμός αυτών ήταν 20, εκ των οποίων τα 14 ήταν κορίτσια και τα 6 αγόρια. Το δείγμα αυτό προήλθε από φροντιστήριο της Φλώρινας, αλλά και από άτομα που παρακολουθούν ιδιαίτερα μαθήματα.

2.5. Η ποσοτική έρευνα και το ερευνητικό εργαλείο

Η ποσοτική έρευνα στοχεύει στην ανακάλυψη των αιτιών της μεταβολής των διαφόρων κοινωνικών φαινομένων μέσα από την αριθμητική ανάλυση και αντικειμενική μέτρηση. Με βάση αυτό λοιπόν, ο ερευνητής αρχίζει με μια θεωρία, η οποία ήδη υπάρχει και αναμένει μια απάντηση. Συνεπώς, η συγκεκριμένη ανάλυση αποσκοπεί στην επαλήθευση μιας υπόθεσης, μέσω των αριθμητικών δεδομένων που προκύπτουν. Για το λόγο αυτό, ο σκοπός της ερευνητικής μελέτης είναι να καταλήξει σε γενικεύσεις, καθώς επίσης και σε εμπειρικά θεμελιωμένες θεωρίες, κάτι το οποίο θα επιτευχθεί από τις ερευνητικές υποθέσεις. Στην ουσία η εν λόγω θεωρία μας δείχνει αυτό που βλέπουμε και όχι αυτό που πρέπει να δούμε και βασίζεται σε αριθμητικά δεδομένα και χαρακτηριστικά υποκειμένων και περιπτώσεων, όπου αντικατοπτρίζουν την σύνδεση μεταξύ της κοινωνικής πραγματικότητας και θεωρίας. Τα στοιχεία πρέπει να είναι αντικειμενικά, βασισμένα στην πραγματικότητα και χωρίς προκαταλήψεις. Επιπλέον, ο ερευνητής δεν μπορεί να αναφέρει τη δική του άποψη, διότι αυτό θα ήταν υποκειμενικό, χωρίς την αντικειμενικότητα που απαιτείται για την αξιοπιστία και την εγκυρότητα της ερευνητικής μελέτης. Έτσι λοιπόν, η ποσοτική ανάλυση χρησιμοποιείται σε έναν ιδιωτικό και επιστημονικό χώρο, με στόχο την ανάλυση των δεδομένων και την εξήγηση των διαφόρων φαινομένων του

κοινωνικού περιβάλλοντος (Παπαγεωργίου, 2014). Μέσω αυτής της ανάλυσης, θα προκύψουν και τα αντίστοιχα αποτελέσματα για την πραγματοποίηση, καθώς επίσης και την ολοκλήρωση της έρευνας.

Γενικά υπάρχουν διάφορα είδη ερευνητικών εργαλείων όπως είναι η συνέντευξη, η οποία αφορά κυρίως τις ποιοτικές μεθόδους έρευνας και το ερωτηματολόγιο το οποίο σχετίζεται κυρίως με τις ποσοτικές ερευνητικές διαδικασίες. Το ερωτηματολόγιο είναι το πιο διαδεδομένο μεθοδολογικό εργαλείο της κοινωνικής, αλλά και της εκπαιδευτικής έρευνας. Είναι ένα έντυπο μέσω του οποίου σημειώνονται οι απαντήσεις των ερωτώμενων αλλά και οι αντιδράσεις τους. Ο σκοπός του συγκεκριμένου ερευνητικού εργαλείου είναι η μέτρηση των αντιλήψεων, των γνώμων και των στάσεων που έχουν τα άτομα. Βασικό ρόλο για τη δημιουργία ενός ερωτηματολογίου αποτελεί η σημασία της μελέτης με την οποία έχει άμεση σχέση το ερωτηματολόγιο, η διατύπωση των ερωτήσεων, οι οποίες ενδέχεται να είναι είτε ανοιχτού είτε κλειστού τύπου, αλλά και ο προσδιορισμός των οδηγιών, ώστε να υπάρξει η συμβολή προς τους ερωτώμενους. Τα ερωτηματολόγια μπορούν να διακριθούν σε δύο είδη. Το πρώτο είδος έχει να κάνει με αυτά που μπορούν να συμπληρωθούν απευθείας από τα άτομα, τα οποία είναι οι συμμετέχοντες της ερευνητικής μελέτης και το δεύτερο είδος είναι αυτό που συμπληρώνεται με έμμεσο τρόπο, δηλαδή στην προκειμένη περίπτωση απαιτείται η παροχή βοήθειας από κάποιον ειδικό ή από τον ίδιο τον ερευνητή που διεξάγει την έρευνα και θα κληθεί να υλοποιήσει την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου (Κάκαρη & Κατσαντώνη, 2011). Έτσι λοιπόν και για την εν λόγω ερευνητική μελέτη, η οποία είναι ποσοτική όπου έγινε και λόγος για αυτή, το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν το ερωτηματολόγιο, στο οποίο έγινε η απευθείας συμπλήρωσή του από τους μαθητές και τις μαθήτριες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και οι ερωτήσεις αυτού σχετίζονταν με τα στερεότυπα των παιδιών προς τα φιλολογικά μαθήματα και γενικότερα προς τη φιλολογία, αλλά και την επιρροή που δέχονται από το περιβάλλον της συναναστροφής τους. Το ερωτηματολόγιο που δόθηκε στους εφήβους και στις έφηβες είναι αυτό που ακολουθεί παρακάτω στο παράρτημα στο τέλος της εν λόγω εργασίας και μελετάει αυτά που προαναφέρθηκαν.

2.6. Η αξιοπιστία και η εγκυρότητα της έρευνας

Μια ερευνητική μελέτη μπορεί να χαρακτηριστεί ως αξιόπιστη, εφόσον το εργαλείο μέτρησης είναι σταθερό και εμφανίζει τις μετρήσεις διαδοχικά. Για αυτό το λόγο λοιπόν ένα εργαλείο μέτρησης θεωρείται αξιόπιστο όταν γίνονται επαναλαμβανόμενες μετρήσεις και το δείγμα παρουσιάζει τα ίδια αποτελέσματα ανά τακτά χρονικά διαστήματα, εκτός αν έχει συμβεί κάτι σημαντικό, όπως η αλλαγή μεταξύ των μετρήσεων. Συνεπώς η αξιοπιστία μιας έρευνας μπορεί να αποδοθεί και με τις έννοιες «εσωτερική συνοχή» και «σταθερότητα». Από την άλλη πλευρά, αξίζει να σημειωθεί πως εκτός από την αξιοπιστία που απαιτείται για μια έρευνα, ένας άλλος σημαντικός παράγοντας για μια ερευνητική διαδικασία είναι η εγκυρότητα που αυτή έχει. Πολλές φορές όμως ενδέχεται ένα εργαλείο μέτρησης να είναι αξιόπιστο όχι όμως και έγκυρο. Με την εκτίμηση της αξιοπιστίας, είναι απαραίτητο να ελεγχθεί και η εγκυρότητα του οργάνου της μέτρησης. Πιο επεξηγηματικά θα λέγαμε πως ένα εργαλείο μέτρησης είναι έγκυρο όταν αντικατοπτρίζει την έννοια που έχει σκοπό να μετρήσει. Για παράδειγμα όταν το εργαλείο μετράει κάτι συγκεκριμένο, δε δύναται η περίπτωση να μετράει ταυτόχρονα και κάτι άλλο διαφορετικό. Θα χαρακτηριστεί ένα εργαλείο ως έγκυρο όταν χρησιμοποιηθεί πολλές φορές με επιτυχία στον πληθυσμό για τον οποίο έχει σχεδιαστεί ερευνητικά. Όσον αφορά λοιπόν την εγκυρότητα της έρευνας υπάρχουν διάφορα είδη αυτής που γίνεται έλεγχος για να δείξει εάν οι απαντήσεις των συμμετεχόντων είναι έγκυρες. Κάποια από αυτά λοιπόν είναι η εγκυρότητα του περιεχομένου, η εγκυρότητα του κριτηρίου και η δομική εγκυρότητα. Ακόμη, βασικό μέλημα για να μπορέσει να ειπωθεί πως είναι έγκυρη η ερευνητική μελέτη είναι να εξασφαλιστεί η εγκυρότητα του περιεχομένου, όπου στην περίπτωση αυτή το εργαλείο μέτρησης πρέπει να ανταποκρίνεται στο δείγμα της έρευνας και να υπάρχει συμφωνία μεταξύ του δείκτη και της έννοιας (Ουζούνη & Νακάκης, 2011). Ο ερευνητής ή η ερευνήτρια δεν παρεμβαίνουν με τις δικές τους απόψεις κατά τη διάρκεια υλοποίησης της ερευνητικής διαδικασίας και δεν επηρεάζει με τη δική του/της γνώμη τους συμμετέχοντες και τις συμμετέχουσες .

Επομένως, σχετικά με την αξιοπιστία της παρούσας ερευνητικής μελέτης αξίζει να αναφερθεί πως τα ερωτηματολόγια, τα οποία όπως προαναφέρθηκε συμπληρώθηκαν από τους μαθητές και τις μαθήτριες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και το ερευνητικό εργαλείο ήταν απολύτως κατανοητό από τους εφήβους χωρίς να χρειαστούν περαιτέρω διευκρινίσεις και επεξηγήσεις. Να σημειωθεί πως για τον

σχεδιασμό του ερωτηματολογίου λήφθηκε υπ όψιν και η ηλικιακή ομάδα των μαθητών, ώστε να μην συναντήσουν κάποια δυσκολία ως προς τη συμπλήρωσή του. Μέσω των απαντήσεων των παιδιών και την διεξαγωγή των αποτελεσμάτων, δόθηκαν και απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα που είχαν τεθεί και ήταν αναγκαία για την διεκπεραίωση της έρευνας αυτής.

Όσον αφορά την εγκυρότητα της παρούσας ερευνητικής μελέτης είναι αξιοσημείωτο να λεχθεί πως το εργαλείο μέτρησης των απαντήσεων των μαθητών και των μαθητριών ήταν το ερωτηματολόγιο, το οποίο ανταποκρινόταν στο δείγμα και εξέταζε τη σχέση του δείγματος (μαθητές και μαθήτριες) με την έννοια των «στερεοτύπων». Αποδείχθηκε ότι υπήρχε επιφανειακή εγκυρότητα, εφόσον φαίνεται να υπήρξε συμφωνία ως προς τις στερεοτυπικές αντιλήψεις των παιδιών για τα φιλολογικά μαθήματα.

Γενικότερα, η ερευνήτρια δεν παρενέβη καθόλου στη διάρκεια της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων από τα παιδιά, δίνοντας τους έτσι όσο χρόνο χρειαζόνταν για να απαντήσουν με την ησυχία τους για να μην τους προκαλέσει άγχος, αλλά και πάνω από όλα για τη διασφάλιση της αντικειμενικότητας της έρευνας. Συνεπώς με βάση τα προαναφερθέντα, τηρήθηκε η αξιοπιστία και η εγκυρότητα της ερευνητικής μελέτης όσο το δυνατόν περισσότερο γινόταν για να δοθούν οι απαντήσεις χωρίς προκατάληψη και καθοδήγηση, έτσι ώστε να σχετίζεται η εν λόγω μελέτη με την αντικειμενική πραγματικότητα.

2.7. Οι περιορισμοί της έρευνας

Είναι εύλογο να εννοηθεί πως σε μια ερευνητική μελέτη δύναται να υπάρχουν και κάποιοι σημαντικοί περιορισμοί, οι οποίοι αφορούν το σχεδιασμό, τις μεθόδους ή και τους περιορισμούς των ίδιων των ερευνητών και ερευνητριών που επηρεάζουν την τελική ερμηνεία των ευρημάτων της ερευνητικής μελέτης. Για το λόγο ότι εφαρμόζονται σε δείγματα που αφορούν δεκάδες και εκατοντάδες άτομα, τα αποτελέσματα που θα προκύψουν αφορούν την ομάδα γενικότερα και όχι το κάθε άτομα ξεχωριστά, με σκοπό να ελεγχθεί η δομή ενός συνόλου από πραγματικά δεδομένα, ωστόσο μπορεί να απέχουν από την πραγματική δομή του συστήματος στο οποίο αναφέρονται. Ακόμη σε μια έρευνα ενδέχεται να υπάρχουν και άλλα εμπόδια,

όπως το χρονικό πλαίσιο που πρέπει να έχει διεξαχθεί η ερευνητική μελέτη ή η δυσκολία της παροχής άδειας για την πρόσβαση σε εκάστοτε μονάδες που χρειάζεται για την υλοποίηση της έρευνας, αλλά και για τη συλλογή των δεδομένων (Πλατσίδου, 2001). Οι περιορισμοί σε μια έρευνα είναι κάτι το φυσιολογικό γιατί σε όλες τις ερευνητικές διαδικασίες μπορούν να υπάρξουν εμπόδια, ωστόσο είναι εφικτό μια ερευνητική μελέτη να έρθει εις πέρας και να αντιμετωπιστούν οι περιορισμοί αυτοί.

Στην παρούσα λοιπόν έρευνα οι περιορισμοί είχαν να κάνουν κυρίως με το γεγονός ότι δεν υπήρχε εύκολη πρόσβαση για την παροχή άδειας υλοποίησης της έρευνας στις σχολικές μονάδες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, για το λόγο αυτό πραγματοποιήθηκε όπως προαναφέρθηκε σε μαθητές και μαθήτριες ενός φροντιστηρίου της Φλώρινας, καθώς επίσης και σε παιδιά που παρακολουθούν ιδιαίτερα μαθήματα. Ακόμη στην αρχή υπήρχε η περίπτωση διαμοιρασμού των ερωτηματολογίων σε ηλεκτρονική μορφή, απλώς λόγω του ότι απευθύνεται σε παιδιά η ερευνητική μελέτη, υπήρχε περίπτωση να το αμελήσουν, γιατί όπως είναι φυσικό είναι διαφορετικό να απαντούν ενήλικα και υπεύθυνα άτομα σε μια ερευνητική μελέτη και αλλιώς να απαντούν ανήλικα άτομα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν υπεύθυνα παιδιά, απλώς λόγω της ηλικίας τους, μπορεί να υπήρχε αυτό το πρόβλημα και να μην είχαν ανταποκριθεί σε αυτό, εάν ήταν σε ηλεκτρονική μορφή το ερωτηματολόγιο. Συνεπώς, ο διαμοιρασμός αυτός των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε δια ζώσης και όλοι οι μαθητές και οι μαθήτριες απάντησαν επιτυχώς σε όλες τις ερωτήσεις, χωρίς να υπάρξουν προβλήματα. Όλα τα παιδιά είχαν την ευχάριστη διάθεση και ήταν πρόθυμα να λάβουν μέρος στην ερευνητική μελέτη και έτσι 20 μαθητές και μαθήτριες συνολικά, πήραν μέρος σε αυτήν και ήταν πολύ συνεργάσιμοι και συνεργάσιμες. Βέβαια, αν υπήρχε εύκολη δυνατότητα πρόσβασης στις σχολικές μονάδες, ο αριθμός του δείγματος θα αντιστοιχούσε σε μεγαλύτερο αριθμό από αυτόν που έχει τώρα η παρούσα έρευνα, αλλά και αυτός ο μικρός αριθμός αρκεί για να ελεγχθεί πως αντιμετωπίζουν οι μαθητές και οι μαθήτριες τα φιλολογικά μαθήματα και τις απόψεις που έχουν για αυτά, καθώς επίσης και αν διακατέχονται από στερεοτυπικές αντιλήψεις που αφορούν τα θεωρητικά μαθήματα. Ένας τελευταίος περιορισμός ήταν ότι θα ήταν πιο ενδιαφέρον να δοθούν ερωτηματολόγια και στους γονείς με ερωτήσεις που αφορούν τα παιδιά τους και τα στερεότυπα αυτών για τα φιλολογικά μαθήματα, αλλά δυστυχώς δεν ήταν τόσο εύκολο αυτό, διότι θα ήταν πιο χρονοβόρο, αλλά και εξαιτίας του φόρτου εργασίας των γονέων. Επίσης,

αξίζει να αναφερθεί πως κανένας γονιός δεν έφερε καμία αντίρρηση ως προς τη συμμετοχή του παιδιού του στην ερευνητική αυτή μελέτη, αντιθέτως πολλοί γονείς θεώρησαν πολύ ενδιαφέρον το θέμα της έρευνας, αλλά και αρκετοί είχαν απορία για τα αποτελέσματα που θα προέκυπταν από αυτήν την μελέτη. Ουσιαστικά δεν υπήρξαν κάποιοι ιδιαίτεροι περιορισμοί για την έρευνα, εκτός από αυτά που αναφέρθηκαν, αλλά ακόμη και αυτά δεν επηρέασαν καθόλου την διεκπεραίωση αυτής.

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Στο κεφάλαιο αυτό αναφέρονται τα αποτελέσματα της ερευνητικής μελέτης από τις απαντήσεις των μαθητών και των μαθητριών που δόθηκαν στο ερωτηματολόγιο, καθώς επίσης και ο σχολιασμός αυτών σύμφωνα με αυτά που απάντησαν και τι έχει αποδειχθεί για την έρευνα και το θέμα αυτής. Ακόμη, γίνεται η συζήτηση περί του θέματος αυτού, αλλά και αναφέρονται τα συμπεράσματα και οι απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα που είχαν τεθεί στην αρχή για την υλοποίηση της ερευνητικής μελέτης. Τέλος υπάρχουν κάποιες προτάσεις για μελλοντικές έρευνες, οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν από τους μελλοντικούς ερευνητές και ερευνήτριες.

3.1.Αποτελέσματα της έρευνας και σχολιασμός των απαντήσεων των μαθητών και των μαθητριών

Στην έρευνα όπως προαναφέρθηκε πήραν μέρος σύνολο 20 μαθητές και μαθήτριες, του Γυμνασίου και του Λυκείου, εκ των οποίων τα 6 ήταν αγόρια και τα 14 ήταν κορίτσια. Το ενδιαφέρον των συγκεκριμένων παιδιών ρέπει προς τα μαθήματα των θετικών επιστημών, όπως είναι για παράδειγμα η Βιολογία ή τα Μαθηματικά. Αξίζει να αναφερθεί πως μόνο δύο κορίτσια έδειξαν να τους αρέσουν η Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία και τα Αρχαία Ελληνικά, τα οποία και τα δυο αυτά ανήκουν στα φιλολογικά μαθήματα. Επίσης, στην ερώτηση που αφορά για το αν επέλεξαν να σπουδάσουν Φιλολογία, μόνο δυο κορίτσια απάντησαν καταφατικά, ενώ όλοι οι υπόλοιποι απάντησαν αρνητικά. Όσον αφορά την 4^η και 5^η ερώτηση του ερωτηματολογίου, όπου σχετίζονταν με το αν τους απασχολεί το οικονομικό στοιχείο για την επιλογή τους αυτή και η επαγγελματική αποκατάσταση αντίστοιχα, οι

περισσότεροι και συγκεκριμένα οι 16 μαθητές ανέφεραν πως δεν τους απασχολεί το οικονομικό κομμάτι του συγκεκριμένου επαγγέλματος για την επιλογή τους αυτή, ωστόσο οι 14 μαθητές δήλωσαν πως η επαγγελματική αποκατάσταση, έχει σημαντικό ρόλο για να μην επιλέξουν τη φιλολογία, γιατί ως γνωστόν είναι ένα επάγγελμα το οποίο δεν έχει μεγάλη απορρόφηση. Επίσης, οι δευτερεύοντες λόγοι που δήλωσαν οι μαθητές ξεχωριστά για ποιον λόγο δε θα επέλεγαν τη φιλολογία ήταν κυρίως ότι δεν τους αρέσουν τα φιλολογικά μαθήματα ή ότι βρίσκουν δύσκολο το επάγγελμα αυτό ή ότι τα μαθήματα αυτά έχουν πολύ διάβασμα. Όλοι οι μαθητές και οι μαθήτριες είχαν σχεδόν παρόμοιες απόψεις που σχετίζονταν κυρίως με τα θεωρητικά μαθήματα.

Στην παρούσα έρευνα οι μαθητές δήλωσαν τον τόπο κατοικίας τους και οι 9 από αυτούς μένουν στην πόλη και οι 11 στο χωριό. Εδώ μπορεί να αναφερθεί ότι είναι σχεδόν οι μισοί στο ένα και οι άλλοι μισοί στο άλλο. Παρόλο αυτά, δε φάνηκε ο τόπος κατοικίας τους να επηρέασε τις απόψεις τους σχετικά με τα φιλολογικά μαθήματα. Σχετικά τώρα με την ερώτηση που αφορά το επάγγελμα των γονιών των παιδιών μπορεί να ειπωθεί ότι αυτά ποικίλλουν. Πιο συγκεκριμένα, πολλοί είναι αστυνομικοί, άλλοι είναι εκπαιδευτικοί, άλλοι εργάζονται στο φούρνο και άλλοι είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι. Οι μαθητές και οι μαθήτριες δήλωσαν κυρίως ότι δε θα επέλεγαν το επάγγελμα των γονιών τους, διότι δεν είναι στα ενδιαφέροντά τους. Να επισημανθεί ότι μόνοι οι 6 από αυτούς θα μπορούσαν να ακολουθήσουν το επάγγελμα των γονιών τους, όπου κάποιοι από αυτούς δήλωσαν ότι θα το έκαναν αυτό, διότι μπορεί να μην τους δοθεί κάποια ευκαιρία για να ασχοληθούν με κάτι άλλο στο μέλλον.

Όσον αφορά τις ερωτήσεις που σχετίζονται με την επιρροή που δέχονται οι έφηβοι και οι έφηβες από τους ανθρώπους με τους οποίους συναναστρέφονται, οι απαντήσεις ποικίλλουν. Στην ερώτηση για το αν η οικογένεια των μαθητών και των μαθητριών τους επηρεάζει ως προς την επιλογή των σπουδών τους, τα 11 άτομα απάντησαν λίγο, τα 3 άτομα απάντησαν αρκετά, τα 5 άτομα απάντησαν καθόλου και ο ένας μαθητής απάντησε πολύ. Πάντως το φύλο των παιδιών φαίνεται να μην έχει κάποια σχέση με το αν επηρεάζονται εύκολα ή δύσκολα από τους άλλους. Το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών φαίνεται να μην επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την οικογένειά τους. Στην επόμενη ερώτηση, η οποία αφορά για το αν το σχολείο επηρεάζει τα παιδιά στην επιλογή των σπουδών τους, οι 9 μαθητές και μαθήτριες έδωσαν ως απάντηση το λίγο, οι 8 απάντησαν καθόλου, οι 2 έδωσαν ως απάντηση αρκετά και ο ένας πάλι και

σε αυτήν την περίπτωση απάντησε πολύ. Συνεπώς και εδώ μπορεί να λεχθεί πως οι περισσότεροι έφηβοι και έφηβες δήλωσαν πως δέχονται ελάχιστη επίδραση από το σχολικό τους περιβάλλον. Σχετικά με την 12^η ερώτηση για το αν οι παρέες των μαθητών και των μαθητριών επηρεάζουν τους ίδιους και τις ίδιες αντίστοιχα στην επιλογή των σπουδών τους, οι 13 απάντησαν ότι δεν επηρεάζονται καθόλου από τους συνομηλικούς τους, οι 2 απάντησαν αρκετά και οι 5 δήλωσαν λίγο. Συνεπώς εδώ μπορεί να σχολιαστεί πως οι συνομηλικοί δεν επηρεάζουν σχεδόν καθόλου τους εφήβους ως προς την επιλογή των σπουδών τους.

Οι ερωτώμενοι και οι ερωτώμενες κλήθηκαν να απαντήσουν για το αν η φιλολογία σαν επάγγελμα αρμόζει περισσότερο στα αγόρια ή στα κορίτσια ή αν δεν έχει σημασία το φύλο, τότε οι 14 μαθητές και μαθήτριες απάντησαν πως δεν έχει σημασία το φύλο, ενώ 6 παιδιά, εκ των οποίων τα 5 από αυτά ήταν κορίτσια, θεωρούν πως η φιλολογία αρμόζει περισσότερο στα κορίτσια. Συνολικά όμως τα αποτελέσματα έδειξαν πως οι μαθητές και οι μαθήτριες δεν έχουν κάποια στερεοτυπική αντίληψη για το φύλο και για το επάγγελμα, διότι η φιλολογία που θεωρητικά είναι «γυναικείο» επάγγελμα, οι μαθητές έδωσαν ως απάντηση ότι το φύλο δεν έχει κάποια σημασία για την επιλογή της φιλολογίας ως επαγγελματική κατάρτιση, αρά σχετικά με τα επαγγέλματα τα παιδιά είναι πιο προοδευτικά.

Σχετικά με την προτελευταία ερώτηση οι μαθητές και οι μαθήτριες από δύο φιλολογικά μαθήματα που τους δόθηκαν να διαλέξουν (Αρχαία Ελληνικά ή Νεοελληνική Γλώσσα) ποιο προτιμούν, οι 18 απάντησαν την Νεοελληνική Γλώσσα ενώ μόνο ένα αγόρι και ένα κορίτσι επέλεξαν τα Αρχαία Ελληνικά. Επομένως, μπορεί εύλογα να εννοηθεί πως οι μαθητές και οι μαθήτριες έχουν μια αποστροφή ως προς το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι το εν λόγω μάθημα έχει περισσότερη θεωρία με την γραμματική και το συντακτικό, αλλά και περισσότερο διάβασμα και επειδή το θεωρούν πιο βαρετό και κουραστικό συσχετιστικά με τα Νέα Ελληνικά, όπως προαναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση για τα θεωρητικά μαθήματα.

Τέλος, όσον αφορά την τελευταία ερώτηση, η οποία σχετίζεται με το αν οι μαθητές και οι μαθήτριες έβρισκαν πιο ενδιαφέροντα τα φιλολογικά μαθήματα, εάν άλλαζε το περιεχόμενο και ο τρόπος με τον οποίο διδάσκονται, οι περισσότεροι μαθητές και μαθήτριες και συγκεκριμένα οι 13 απάντησαν ναι, ενώ οι 7 έδωσαν αρνητική

απάντηση. Στο σημείο αυτό είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί ότι τα περισσότερα παιδιά ήταν πιο δεκτικά ως προς αυτό και συνεπώς ως προς την απαλλαγή των στερεοτυπικών αντιλήψεων για τα φιλολογικά μαθήματα, διότι αυτό δείχνει πως μπορούν να δώσουν τη δυνατότητα και την ευκαιρία στα εν λόγω μαθήματα να τα δουν διαφορετικά. Από την άλλη πλευρά, αυτοί που απάντησαν αρνητικά φαίνεται ότι είναι απόλυτοι και προκατειλημμένοι, επειδή δε θα άλλαζαν τον τρόπο σκέψης τους για τα φιλολογικά μαθήματα με οποιονδήποτε τρόπο και να διδάσκονταν αυτά.

3.2. Συμπεράσματα- Συζήτηση της ερευνητικής μελέτης

Μετά την ολοκλήρωση του σχολιασμού των απαντήσεων των 20 μαθητών και των μαθητριών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο και τα αποτελέσματα που προέκυψαν από αυτήν, τώρα μπορούν να δοθούν και οι απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα και συνάμα στις ερευνητικές υποθέσεις που είχαν τεθεί στην αρχή της έρευνας για την συμβολή προς την διεκπεραίωσή της. Αξίζει να αναφερθεί, πως η ερευνητική μελέτη είχε σχεδιαστεί κυρίως για να ελέγξει αν υφίστανται οι στερεοτυπικές αντιλήψεις στο μυαλό των παιδιών για τα φιλολογικά μαθήματα, καθώς επίσης και αν κάποιος τρίτος τους επηρεάζει ως προς τη διαμόρφωση αυτών των απόψεων.

Όσον αφορά το 1^ο ερευνητικό ερώτημα για το αν το φύλο των μαθητών και των μαθητριών επηρεάζει τις απόψεις τους για τα φιλολογικά μαθήματα, θα μπορούσε να ειπωθεί πως εν τέλει το φύλο των παιδιών δεν έχει κάποιο σημαντικό ρόλο για τη διαμόρφωση αυτών των στερεοτυπικών αντιλήψεων, καθώς φαίνεται πως τόσο τα αγόρια, όσο και τα κορίτσια δεν δείχνουν κάποιο ενδιαφέρον ως προς αυτά τα μαθήματα. Παρόλο που θεωρητικά υπάρχει η άποψη πως το γυναικείο φύλο έχει μια κλίση προς τα θεωρητικά μαθήματα και τα αγόρια αντίστοιχα στις θετικές και οικονομικές σπουδές, στην προκειμένη περίπτωση αυτό μπορεί να διαψευστεί, αρά για να δοθεί μια απάντηση και στην ερευνητική υπόθεση μπορεί να λεχθεί ότι γίνεται δεκτή η μηδενική υπόθεση.

Αναφορικά τώρα με το 2^ο ερευνητικό ερώτημα το οποίο είχε να κάνει με το αν ο τύπος του σχολείου και κατ'επέκταση η ηλικία των εφήβων επηρεάζει τα στερεότυπά τους για τα θεωρητικά μαθήματα μπορεί και εδώ να αναφερθεί πως οι 5 από τους 20

μαθητές πήγαιναν Γυμνάσιο, ενώ οι 15 από τους 20 πήγαιναν Λύκειο. Το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών ήταν σε μεγαλύτερη ηλικία, κάτι το οποίο συνέφερε περισσότερο για την ερευνητική μελέτη, διότι στο Λύκειο αρχίζουν να κατασταλάζουν ποιο επάγγελμα θα ακολουθήσουν, διότι επιδεικνύουν περισσότερη ωριμότητα στη συγκεκριμένη περίοδο της ζωής τους, καθώς επίσης και τα μαθήματα που θα δείξουν ιδιαίτερη προσοχή. Παρά ταύτα στην περίπτωση αυτή φαίνεται πως ο τύπος του σχολείου δεν επηρεάζει τις στερεοτυπικές απόψεις των παιδιών για τα εν λόγω μαθήματα και έτσι γίνεται και εδώ δεκτή η μηδενική υπόθεση.

Προχωρώντας στο 3^ο ερευνητικό ερώτημα το οποίο εξετάζει το γεγονός για το εάν η οικογένεια των μαθητών και των μαθητριών επηρεάζει τις στερεοτυπικές απόψεις τους για τα φιλολογικά μαθήματα και γενικότερα για την επιλογή των σπουδών τους, αναφέρθηκε πως οι 11 μαθητές (που ήταν και οι περισσότεροι) είχαν απαντήσει «λίγο» και κάποιοι «αρκετά», βέβαια υπήρχαν και απαντήσεις που δήλωναν «πολύ» και «καθόλου», αλλά αν το δει κάποιος πιο γενικά το θέμα αν εξαιρεθεί η απάντηση με το καθόλου και ενωθούν οι άλλες τρεις απαντήσεις, συνολικά 15 άτομα δήλωσαν ότι έχουν κάποια επιρροή από την οικογένειά τους, άλλοι σε περισσότερο βαθμό και άλλοι σε λιγότερο βαθμό. Συνεπώς μπορεί να αναφερθεί πως η οικογένεια των παιδιών επηρεάζει σε μικρό βαθμό τα παιδιά ως προς τις αντιλήψεις του και έτσι θα ήταν εφικτό να γίνει αποδεκτή η εναλλακτική υπόθεση. Γενικότερα, τα παιδιά μπορούν πιο εύκολα να επηρεαστούν από την οικογένειά τους, επειδή ανατρέφονται από αυτή και μεγαλώνουν, έχοντας την περισσότερη τριβή μαζί τους σε σχέση και συγκριτικά με τους άλλους φορείς της κοινωνικοποίησης. Η οικογένεια είναι το έρεισμα των παιδιών και αυτή που στεριώνει τα θεμέλια των ανήλικων παιδιών (Μάνεσης, 2011). Συνεπώς, αν το παιδί μεγαλώνει σε περιβάλλον όπου κυριαρχούν τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις, όχι μόνο όσον αφορά τα μαθήματα, αλλά και γενικότερα σε διάφορους τομείς της καθημερινής ζωής, τότε κατά πάσα πιθανότητα οι έφηβοι θα επηρεαστούν πιο εύκολα. Βέβαια αυτά τα έχουν μελετήσει και άλλες ερευνητικές μελέτες σχετικά με τις άλλες εκφάνσεις της ζωής τους, στην παρούσα ερευνητική μελέτη όμως μπορεί να αναφερθεί πως οι γονείς κατευθύνουν ως προς κάποιο βαθμό τις επιλογές των σπουδών των παιδιών τους, γεγονός το οποίο έχει άμεση σχέση και με τα μαθήματα.

Αναφορικά με το 4^ο ερευνητικό ερώτημα, το οποίο μελετά για το αν το σχολικό περιβάλλον επηρεάζει τους μαθητές και τις μαθήτριες ως προς την επιλογή των

σπουδών τους, η έρευνα έδειξε πως οι 9 μαθητές και μαθήτριες δέχονται ελάχιστη επιρροή, οι 8 καθόλου και κάποιοι και σε αυτήν την περίπτωση δήλωσαν αρκετά και πολύ. Επομένως, αν γίνει ό,τι συνέβη και με το προηγούμενο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή να ενωθούν οι απαντήσεις που εμπεριέχουν έστω και λίγη επιρροή, αυτό που προκύπτει είναι πως οι 12 μαθητές και μαθήτριες έχουν δηλώσει ότι επηρεάζονται από του σχολικό τους περιβάλλον, άλλοι περισσότερο και άλλοι λιγότερο. Σαν απάντηση λοιπόν στο συγκεκριμένο ερευνητικό ερώτημα μπορεί να δοθεί πως το σχολείο επηρεάζει τους μαθητές και τις μαθήτριες ως προς την επιλογή των σπουδών τους, όχι όμως στο βαθμό που συνέβη και με την περίπτωση της οικογένειας, αλλά λιγότερο στην παρούσα κατάσταση. Έτσι, μπορεί να ειπωθεί και εδώ, με επιφύλαξη, ότι η εναλλακτική υπόθεση γίνεται δεκτή. Το σχολείο γενικότερα είναι το δεύτερο «σπίτι» των παιδιών, διότι περνούν μεγάλο τμήμα της ημέρας σε αυτό και έρχονται σε επαφή με τους καθηγητές και τις καθηγήτριες τους, οι οποίοι μπορούν να τους συμβουλέψουν σε πιο εξεζητημένα θέματα σχετικά με το επαγγελματικό μέλλον, τα οποία ενδεχομένως να μην γνωρίζουν οι γονείς, διότι σκέφτονται μόνο τα θετικά που μπορεί να έχει λόγου χάρη το επάγγελμα για το συμφέρον των παιδιών τους και όχι τα αρνητικά. Στο σχολικό περιβάλλον οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν να αποκομίσουν χρήσιμες πληροφορίες είτε θετικές είτε αρνητικές για ορισμένα μαθήματα αλλά και κατ'επέκταση για τις σπουδές που τους απασχολούν (Μαραγκουδάκη, 2009). Οι καθηγητές και οι καθηγήτριες θα αναφέρουν αντικειμενικά στοιχεία, ωστόσο με αυτό ενδέχεται να μεταβάλλουν την άποψη του παιδιού προς την αντίθετη κατεύθυνση, από αυτή που είχαν στο νου τους εξ αρχής. Συνεπώς και στην προκειμένη περίπτωση αν κάποιος διδάσκων ή διδάσκουσα έχει στερεοτυπικές αντιλήψεις για κάποια μαθήματα, αυτά θα μεταδώσει και στο παιδί. Πιο συγκεκριμένα, ένας φιλόλογος θα ανυψώσει τα φιλολογικά μαθήματα, ενώ ένας μαθηματικός θα υποστηρίξει τα μαθηματικά.

Στη συνέχεια, όσον αφορά το 5^ο ερευνητικό ερώτημα που αφορά τους συνομηλίκους των εφήβων και αν αυτοί τους επηρεάζουν στην επιλογή των σπουδών τους, τα 13 παιδιά, που είναι και η πλειοψηφία, δήλωσαν καθόλου, ενώ οι υπόλοιποι, έδωσαν από τις άλλες απαντήσεις. Ωστόσο να σημειωθεί πως κανένας μαθητής και καμία μαθήτρια δεν έδωσαν ως απάντηση το πολύ. Άρα, στο εν λόγω ερώτημα αυτό που μπορεί εύλογα να προκύψει είναι πως οι παρέες των εφήβων δεν τους επηρεάζουν στην επιλογή των σπουδών τους και έτσι γίνεται δεκτή η μηδενική υπόθεση. Στο

σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί πως οι έφηβοι στην ηλικία που βρίσκονται επιθυμούν την αποδοχή τους από τους συνομηλίκους τους και τις περισσότερες φορές, υιοθετούν τις ίδιες απόψεις με τις παρέες τους προκειμένου να επιτευχθεί αυτό που θέλουν (Κώτση, 2016). Στην προκειμένη περίπτωση οι περισσότεροι δήλωσαν πως δεν επηρεάζονται από τις παρέες τους, κάτι το οποίο είναι ένα θετικό στοιχείο, γιατί δεν βασίζονται το μέλλον τους σε τρίτους.

Τέλος, στο 6^ο ερευνητικό ερώτημα το οποίο εξέταζε το γεγονός για το εάν άλλαζε το περιεχόμενο και ο τρόπος με τον οποίο διδάσκονται τα φιλολογικά μαθήματα, οι μαθητές θα άλλαζαν τις απόψεις τους απέναντι σε αυτά ή όχι; Σύμφωνα με τις απαντήσεις των μαθητών και των μαθητριών και συγκεκριμένα των 13 θετικών απαντήσεων και των 7 αρνητικών απαντήσεων, η απάντηση στο παρόν ερευνητικό ερώτημα είναι πως τα παιδιά θα άλλαζαν τις απόψεις τους και τις στερεοτυπικές αντιλήψεις τους για αυτά τα μαθήματα και έτσι γίνεται δεκτή η εναλλακτική υπόθεση. Αν εξαιρέσουμε τους μαθητές οι οποίοι ήταν απόλυτοι στο ερώτημα αυτό και πως δε θα άλλαζαν τις απόψεις τους προς αυτά τα μαθήματα συνεχίζοντας να έχουν στερεοτυπικές αντιλήψεις, αυτό που προκύπτει είναι πως ο ρυθμός με τον οποίο διδάσκονται τα συγκεκριμένα μαθήματα και η θεωρία που έχουν κουράζουν τα παιδιά, με αποτέλεσμα να μην ενδιαφέρονται για αυτά (Olimonpa, 2023). Ωστόσο, οι περισσότεροι και οι περισσότερες είναι δεκτικοί και δεκτικές να δείξουν ενδιαφέρον για τα μαθήματα αυτά, αν αλλάξει το περιεχόμενο και ο τρόπος με τον οποίο διδάσκονται, κάτι το οποίο είναι θετικό γιατί φαίνεται πως ενδεχομένως δεν υπάρχει κάποιο πρόβλημα με τα μαθήματα αυτά, αλλά το θέμα έγκειται στο γεγονός ότι ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η διδασκαλία και το περιεχόμενο είναι αυτά που ευθύνονται για τις αντιλήψεις των μαθητών και των μαθητριών, έτσι ώστε να διακατέχονται από στερεότυπα. Επομένως αν αλλάξει αυτό, υπάρχει η πιθανότητα να αμβλυνθούν οι στερεοτυπικές αντιλήψεις. Σχετικά με τους μαθητές και τις μαθήτριες που είναι αδιάλλακτοι μπορεί να άλλαζαν και αυτοί την άποψη τους αν ένας νέος τρόπος διδασκαλίας εμφανιζόταν στο προσκήνιο του σχολικού περιβάλλοντος. Όταν η διδασκαλία γίνεται με τον ίδιο τρόπο κατ'επανάληψη, κάτι το οποίο συνέβαινε και στα παλιότερα χρόνια, τα παιδιά το θεωρούν βαρετό και δηλώνουν έντονα την αδιαφορία τους για αυτά. Σε μια σύγχρονη κοινωνία λοιπόν, η οποία εξελίσσεται διαρκώς και προσελκύει το ενδιαφέρον των ανθρώπων είναι απαραίτητο να αλλάξουν και οι παραδοσιακοί μέθοδοι διδασκαλίας εντός του σχολικού περιβάλλοντος, αν

υπάρχει έντονα η επιθυμία να πάψουν τα παιδιά να έχουν στερεοτυπικές αντιλήψεις για τα μαθήματα τα οποία διδάσκονται και πιο συγκεκριμένα για τα θεωρητικά.

Συνοπτικά, μπορεί να αναφερθεί πως τα στερεότυπα των μαθητών και των μαθητριών για τα φιλολογικά μαθήματα εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες, όχι όμως σε όλες τις περιπτώσεις. Ωστόσο, να σημειωθεί ότι κάποιες απαντήσεις ήταν αναμενόμενες, άλλες όμως προκάλεσαν ιδιαίτερη έκπληξη και ήταν αυτές που καθόρισαν την πορεία και την εξέλιξη της ερευνητικής αυτής μελέτης.

3.3. Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Μετά την υλοποίηση της εν λόγω έρευνας και των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από αυτή θα μπορούσαν να τεθούν κάποια νέα ζητήματα, τα οποία φανερώθηκαν στην παρούσα ερευνητική μελέτη. Αρχικά να αναφερθεί πως το θέμα της έρευνας αυτής ήταν *τα στερεότυπα των μαθητών και των μαθητριών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τα φιλολογικά μαθήματα* και με τις απαντήσεις που δόθηκαν στα διαμοιρασμένα ερωτηματολόγια κατέληξε στο γεγονός ότι υπάρχουν στερεότυπα για τα φιλολογικά μαθήματα και σε πολλές περιπτώσεις οι νέοι δέχονται επιρροή από τα άτομα της συναναστροφής τους, είτε αυτά είναι η οικογένεια είτε το σχολείο είτε οι παρέες των εφήβων. Σε αυτές τις περιπτώσεις αποδείχθηκε πως δεν έχει κάποια σημασία το φύλο των παιδιών, ούτε ο τύπος του σχολείου ή διαφορετικά η ηλικία. Ωστόσο αυτό που προκάλεσε μεγάλη εντύπωση είναι το γεγονός πως για τα στερεότυπα που έχουν οι μαθητές και οι μαθήτριες για τα φιλολογικά μαθήματα, οφείλεται ο τρόπος και το περιεχόμενο που αυτά έχουν και αν άλλαζε αυτό, θα άλλαζαν και οι απόψεις των παιδιών ως προς αυτά.

Έτσι λοιπόν με βάση κάποια ζητήματα που προέκυψαν από αυτήν την ερευνητική μελέτη κάποιες νέες προτάσεις θα μπορούσαν να εξετάζουν τα εξής θέματα:

- Το οικογενειακό περιβάλλον δημιουργεί διάφορα στερεότυπα στα παιδιά;
- Η χρήση της τεχνολογίας εντός του σχολικού περιβάλλοντος επηρεάζει τις απόψεις των εφήβων για τα μαθήματα;
- Πως ήταν η ψυχολογία των εφήβων με τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας των μαθημάτων και πως με τις σύγχρονες μεθόδους;

Αυτά είναι κάποια θέματα τα οποία μπορούν να μελετηθούν πιο εκτεταμένα. Θα μπορούσαν να δοθούν ερωτηματολόγια στα παιδιά με ερωτήσεις σχετικά με το οικογενειακό τους περιβάλλον για να ελεγχθούν τα στερεότυπα που αναπαράγονται αν προέρχονται από την οικογένεια, αλλά θα μπορούσαν να δοθούν και ερωτηματολόγια στο ίδιο το οικογενειακό περιβάλλον για να ελεγχθεί αν οι γονείς μεταφέρουν στα παιδιά τους στερεοτυπικές αντιλήψεις. Επίσης, θα μπορούσε να υπάρξει ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο θα συμπλήρωναν οι μαθητές δυο φορές και το οποίο θα περιείχε τις ίδιες ερωτήσεις. Στην πρώτη περίπτωση θα το συμπλήρωναν σχετικά με το πως έβλεπαν τα φιλολογικά μαθήματα με τον παραδοσιακό τρόπο και στη δεύτερη περίπτωση μετά τη χρήση σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας για τα μαθήματα αυτά, να συμπλήρωναν ξανά το ίδιο ερωτηματολόγιο για να ελεγχθεί αν άλλαζαν οι απόψεις τους σχετικά με αυτά. Ακόμη, μέσα σε αυτές τις ερωτήσεις θα ήταν εφικτό να μελετηθεί και η ψυχολογία των παιδιών. Θα μπορούσε λοιπόν η έρευνα να πραγματοποιηθεί στο ίδιο δείγμα ή ακόμη και πιο συγκεκριμένα στα παιδιά του γυμνασίου όταν πάνε στο λύκειο για να ελεγχθεί αν άλλαξε ο τρόπος σκέψης τους σχετικά με τα φιλολογικά μαθήματα και μετά από διάφορες αλλαγές που έγιναν για την διεξαγωγή μιας νέας ερευνητικής μελέτης. Τέλος, τα εν λόγω ερωτηματολόγια θα μπορούσαν να δοθούν σε σχολική μονάδα, ώστε να υπάρξει μεγαλύτερη ποικιλία απόψεων, καθώς επίσης και σε ηλεκτρονική μορφή αν αυτό είναι εφικτό.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Δημάκη, Κ., Καμινιώτη, Ο., Κωστάκη, Α., Τσούρτη, Ζ., & Ψαράκης, Σ. (2004). Εκπαιδευτικές και επαγγελματικές προτιμήσεις των μαθητών του λυκείου στα αστικά κέντρα. *The Greek Review of Social Research*, 147-176.

Ζάχος, Δ. Θ. (2019). *Σtereότυπα, προκαταλήψεις και ρατσισμός στο σχολείο: Απόψεις εκπαιδευτικών της Θεσσαλονίκης*.

Ιωαννίδης, Α. (2014). *Γιατί κύριε να μαθαίνουμε Αρχαία Ελληνικά;*

Κάκαρη, Ν., & Κατσαντώνη, Μ. (2011). Μεθοδολογικά εργαλεία και θεωρητικοί προβληματισμοί ως προς την εκπόνηση Μεταπτυχιακών Διπλωματικών Εργασιών. *Research Papers in Language Teaching and Learning*, 2(1), 127-144.

Καλημέρης, Σ. (2023). *Σtereότυπα και Γνωστικές Προκαταλήψεις*.

Κανταρτζή, Ε., & Ανθόπουλος, Κ. (2006). Η συμμετοχή των δύο φύλων στη στελέχωση της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 11, 5-19.

Καραϊωσήφ, Α. (2018). *Κοινωνικές αντιλήψεις και στάσεις απέναντι στα άτομα με αναπηρία*.

Καφούση, Σ., Σκουμπουρδή, Χ., & Καλαβάσης, Φ. (2008). Φύλο και μαθηματικά: αναγκαιότητα μιας συνολικής επαναδιαπραγμάτευσης των μαθηματικών στην εκπαίδευση.

Καψάσκη, Α., Κοντογιάννη, Δ., Χατζηδάκη, Α., Κατσαρού, Ε., Κατσιμαλή, Γ., & Τσενέ, Ν. (2011). Επιμορφωτικό Σεμινάριο: «Διδάσκοντας φιλολογικά μαθήματα σε διαπολιτισμικές τάξεις»: Περιλήψεις εισηγήσεων.

Κιούση, Ε., Φλωράκος, Γ., & Παπακίτσος, Ε. Χ. (2017). Σtereότυπα φύλου και επιλογή σπουδών ανάλογα με το φύλο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. *Έρευνα στην Εκπαίδευση*, 6(1), 95-111.

Κώτση, Σ. (2016). *Αποδοχή από τους συνομηλίκους σε παιδιά και εφήβους*.

- Μαλτέζου, Δ., & Κουλαουζίδης, Γ. Α. (2020). Έμφυλα στερεότυπα και μετασχηματισμός θεωρήσεων στην εσπερινή εκπαίδευση ενηλίκων: νοητικές συνήθειες και αποπροσανατολιστικά βιώματα γυναικών που επιστρέφουν στην εκπαίδευση. *Έρευνα στην Εκπαίδευση*, 9(1), 92-111.
- Μάνεσης, Ν. (2011). *Στερεότυπα και διακρίσεις στην οικογένεια*.
- Μαραγκουδάκη, Ε. Δ. Κ. (2011). Παραγωγή βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού για την εισαγωγή θεμάτων σχετικά με τα φύλα στην εκπαιδευτική διαδικασία: Τελική έκθεση έργου.
- Μητσοπούλου, Ε. (2017). Στερεότυπα που σχετίζονται με το φύλο και χαρισματικά κορίτσια: μία σύντομη θεώρηση. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης, 1*, 734-745.
- Μιχαλοπούλου, Κ. (1990). Δειγματοληψία αντιλήψεων και συμπεριφοράς. *The Greek Review of Social Research*, 88-106.
- Μπεκιάρη, Ε., & Ξέστερνου, Δ. Μ. (2021). Η χρήση των ψηφιακών εργαλείων στις Ανθρωπιστικές επιστήμες: μελέτη περίπτωσης στην Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 505-512.
- Ουζούνη, Χ., & Νακάκης, Κ. (2011). Η αξιοπιστία και η εγκυρότητα των εργαλείων μέτρησης σε ποσοτικές μελέτες. *Νοσηλευτική*, 50(2), 231-239.
- Παπαγεωργίου, Γ. (2014). Ποσοτική έρευνα. *Ανακτήθηκε από: http://sociology.soc.uoc.gr/pegasoc/wp-content/uploads/2014/10/Microsoft-Word-Papageorgiou_DEIGMATOLHPTIKHI.pdf*.
- Παυλόπουλος, Β. (2008). *Στερεότυπα, προκατάληψη, κοινωνικός στιγματισμός*.
- Πλατσίδου, Μ. (2001). Η επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων στην ψυχολογική έρευνα: Βασικές αρχές, περιορισμοί, και παραδείγματα εφαρμογής.
- Πουλιοπούλου, Κ. (2020). Στερεότυπα και προκαταλήψεις για μειονοτικές ομάδες. *Social Policy*.

Ρεντετζή, Μ. (2006). Φύλο και φυσικές επιστήμες: έμφυλα στερεότυπα και εκπαιδευτικές στρατηγικές υπονόμεισής τους¹. *Θέματα στην Εκπαίδευση*, 7(1), 97-120.

Σαββίδου, Μ. (2021). *Προκαταλήψεις και στερεότυπα: πως εμφανίζονται*.

Σκουμπουρδή, Χ. (2015). Μαθηματικά για γυναίκες ή μαθηματικά για όλους.

Τσιριγιώτης, Δ. (2023). *Και που θα μου χρησιμεύσουν, κυρία, εμένα τα αρχαία και η λογοτεχνία αφού θα ακολουθήσω θετική κατεύθυνση;*

Φούντα, Α., & Κολοκοτρώνης, Δ. (2005). Μια ερευνητική προσέγγιση της στάσης μαθητών Β/θμιας Εκπ/σης για τη διδασκαλία φιλολογικών μαθημάτων με χρήση ΤΠΕ. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 086-092.

Χαίκαλης- Πετρίτσης, Ε. (2018). Ηλικιακά στερεότυπα για την απόκτηση νέων δεξιοτήτων και οι αρνητικές επιπτώσεις τους στις εργασιακές προοπτικές των άνω των 55 ετών. *International Journal of Language, Translation and Intercultural Communication*, 7, 4-20.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Akhmedova, M. E. (2022). Improvement of didactic, pragmatic methods of independent study tasks in philological education in the credit-module system. *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities*, 12(2), 239-245.

Alloway, N. , & Gilbert, P. (1997). *Boys and Literacy*.

Foster, F. (2018). Attitudes to ancient Greek in three schools: a case study. *The Language Learning Journal*, 46(2), 159-172.

Holmes-Henderson, A. (2016). Teaching Latin and Greek in primary classrooms: the Classics in Communities Project. *Journal of Classics Teaching*, 17(33), 50-53.

Manolidou, E., Goula, S., & Sakka, V. (2023). Ancient Greek for kids: from theory to praxis. *Journal of Classics Teaching*, 24(47), 3-11.

Montoya AOD (2020). Practice and theory in the moral development: question of awareness. *Educational Journal* 9, 1-8.

Olimovna, K. N. (2023). METHODS OF DEVELOPING STUDENTS'CRITICAL THINKING IN LITERATURE LESSONS. *American Journal of Philological Sciences*, 3(10), 71-76.

Plous, S. (2003). *The Psychology of Prejudice, Stereotyping and Discrimination* . New York: McGraw- Hill. 2003:3-48

Robson, C. (2011). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου*. Αθήνα: Gutenberg.

Παράρτημα

Ερωτηματολόγιο

ΦΥΛΟ: Αγόρι Κορίτσι

ΤΥΠΟΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ: Γυμνάσιο Λύκειο

Ερωτήσεις (Σας παρακαλώ να απαντήσετε και στις 15 ερωτήσεις)

1. Ποιο είναι το αγαπημένο σας μάθημα;

2. Γιατί επιλέξατε το συγκεκριμένο μάθημα;

3. Θα επιλέγατε ποτέ τη φιλολογία για τις σπουδές σας; Ναι Όχι

4. Στην προηγούμενη επιλογή σας έχει κάποιο ρόλο το οικονομικό στοιχείο; Ναι Όχι

5. Σας επηρεάζει καθόλου η επαγγελματική αποκατάσταση; Ναι Όχι

6. Για ποιον άλλον λόγο θα επιλέγατε ή δε θα επιλέγατε τη φιλολογία;

7. Ποιος είναι ο τόπος κατοικίας σας; Πόλη Χωριό

8. Ποιο είναι το επάγγελμα των γονιών σας;

9. Θα επιλέγατε ποτέ να ακολουθήσετε το επάγγελμα των γονιών σας; Ναι Όχι
(απαντήστε και γιατί)

10. Σε ποιο βαθμό σας επηρεάζει η οικογένειά σας στην επιλογή σπουδών;

Πολύ Αρκετά Λίγο Καθόλου

11. Σε ποιο βαθμό σας επηρεάζει το σχολείο σας στην επιλογή σπουδών;

Πολύ Αρκετά Λίγο Καθόλου

12. Σε ποιο βαθμό σας επηρεάζει η παρέα σας στην επιλογή σπουδών;

Πολύ Αρκετά Λίγο Καθόλου

13. Σε ποιον πιστεύετε ότι ταιριάζει περισσότερο η φιλολογία;

Αγόρια Κορίτσια Δεν έχει σημασία το φύλο

14. Ποιο από τα μαθήματα αυτά θα επιλέγατε;

Αρχαία Ελληνικά Νεοελληνική Γλώσσα

15. Αν άλλαζε το περιεχόμενο και ο τρόπος με τον οποίο διδάσκονται τα φιλολογικά μαθήματα θα τα θεωρούσατε πιο ενδιαφέροντα; Ναι Όχι

Ευχαριστώ για τις απαντήσεις και τον χρόνο σας!